

B. Gijsbertsen

denken

Andersom

denken

Andersom

Een christen,
vandaag

Boekencentrum

INHOUDSOPGAVE

VERANTWOORDING.....	3
1. DE SCHREEUW VAN JOB.....	4
2. TASTEN NAAR DE WORTELS.....	7
3. EEN VOLK TEVEEL.....	9
4. DE STEM VAN HET BLOED.....	13
5. DE WREDE GOD VAN HET OUDE TESTAMENT?.....	16
6. EN DIE TWEE ZULLEN TOT EEN MENS ZIJN.....	20
7. HET WACHTEN VAN DE VADER.....	23
8. DE ANDERE GOD.....	26
9. BASIC TRUST.....	31
10. " IK KAN NIET MEER!".....	33
11. DE PIRAMIDE MOET OP Z'N KOP!.....	35
12. AANVAARDT ELKANDER.....	38
13. WIE IS MIJN MOEDER?.....	42
14. VERGEVEN MOET???.	45
15. IUSTITIA OF GERECHTIGHEID?.....	47
16. GEHOORZAAM DE OVERHEID?.....	53
17. EEN VERANTWOORDE ECONOMIE.....	57
18. GELOOF EN WETENSCHAP.....	61
19. HET IS ALLES EEN GELIJKENIS.....	64
20. KERSTFEEST IS KLEIN-LOOFHUTTEN.....	67
SUGGESTIES VOOR BEHANDELING IN EEN GESPREKSKRING.....	75
REGISTER VAN BEHANDELDE BIJBELPLAATSEN.....	80

Verantwoording

Gedachtenpatronen die al eeuwen bestaan laten zich niet zo gemakkelijk veranderen, laat staan totaal omzetten. Toch zijn en worden er voortdurend pogingen hiertoe gedaan.

Eén van de grootste omwentelingen in denken van de laatste tijd vond zijn neerslag in 1951 in de nieuwe Kerkorde van de Nederlandse Hervormde Kerk. Het betrof een "andersom denken" in de relatie van Israël en Kerk.

Achteraf bleek het betreffende Kerkorde-artikel, hoewel uniek in de wereld, nog maar het begin. Wie zich eenmaal op dit spoor begaf (en begeeft), hoort de hele Schrift met nieuwe oren. Zij of hij kan nooit meer terug naar het oude! Er is hier met recht sprake van een voortdurende vernieuwing van denken. Inmiddels is het betreffende Kerkorde-artikel al opnieuw bijgesteld.

De grote vraag is echter in hoeverre dit "nieuwe luisteren" doordringt tot op de bodem van de gemeente.

Zeker, er wordt heel wat over Israël gesproken, maar waar worden de bakens ook wezenlijk verzet? *Ecclesia reformata, semper reformanda!*

Daarnaast is er een andere vraag. De vraag die de reden is geworden voor dit boekje.

Want "kerkmensen" zijn wellicht nog te bereiken met het nieuwe gedachtengoed. Maar hoevelen hebben de kerk al lang verlaten, terwijl ze toch diepgaand in hun denken door die kerk zijn beïnvloed!? Juist ook buiten de kerk blijken talloze bijbel teksten en geloofsclichés in het leven van mensen een eigen leven te blijven leiden.

Voor die mensen, levend in een cultuur die sterk door het christendom beïnvloed is, is dit boek vooral bedoeld. Om hun als het ware alsnog te zeggen:

Er is iets fundamenteel mis met het gedachtengoed dat u van "ons" geërfd hebt!

En u hebt er recht op dat te weten.

Verwerk dit alstublieft in uw leef-cultuur!

Alles is anders! Laten we "andersom denken"!

Alleen daarin ligt voor u en onze hele cultuur toekomst en zegen.

Ik hoop dat deze bundeling meditatie haar weg vindt binnen, maar ook (ver) buiten de gemeente. Dat de taal voor velen helder en toegankelijk zal blijken. En vooral dat het geschrevene aanleiding mag zijn tot vernieuwende gesprekken en "andersom denken".

Voor wie deze stof samen met anderen wil lezen en een aantal mogelijke toegangen tot gesprek op prijs stelt: aan het slot van het boek zijn er per hoofdstuk een aantal gegeven. Daar vindt u ook een register van behandelde bijbelplaatsen.

Bart Gijsbertsen v.d.m.

Zoetermeer, november 1992

1. DE SCHREEUW VAN JOB

*"Zie, ik schreeuw: Geweld!"
Ontfermt u, ontfermt u mijner,
gij mijn vrienden,...."*
(Job)

Ik verkeer niet in een positie om wie dan ook eens flink de waarheid te zeggen; gesteld al dat zoiets zou moeten.

Ik kan dat niet, want ik ben een stem uit de Westeuropese cultuur. En die cultuur heeft geen recht van spreken meer.

Want ook al doen we met z'n allen nog steeds alsof er niets gebeurd is, we weten: "het" is wel gebeurd. En daarmee zijn we moreel failliet. Vooral ook omdat we daarna niet serieus onze hele koers gewijzigd hebben.

Ik zou met deze woorden kunnen doelen op het bizarre feit dat we onze eigen normen wereldwijd aan andere culturen hebben opgedrongen.

Of ik zou daarmee kunnen verwijzen naar het gegeven dat een paar complete continenten vanuit West-Europa van hun enig ware bewoners zijn beroofd. Nog niet zo lang geleden waren er in Amerika en Australië nog volkeren die, anders dan wij, leefden in harmonie met de aarde. En de Indianen en Aboriginals die dit geweld hebben overleefd zijn ook vandaag nog niet in tel.

Ik zou -want hoeveel leed hebben wij, blanken, mannen, ook daarmee niet aangericht- ook kunnen doelen op de rijkelijk late vaststelling dat ook vrouwen en negers een ziel hebben; en dat we nog móeten (her)ontdekken (als het dan al niet te laat is) dat ook elk dier een ziel heeft.

Reeds deze dingen zouden onze cultuur enige eeuwen beschaamd moeten doen zwijgen, in plaats van nog steeds hoog van de toren te blazen.

Maar ik doel vooral nog op iets anders. Dit: de poging die in en vanuit Europa is gedaan om het volk van de Messias uit te moorden.

Let wel, een moord waartoe wij nog kwamen na bijna twintig eeuwen van nadenken, met name na bijna twintig eeuwen christelijke theologie.

En deze moord was geen "incident" maar absoluut culminatiepunt van wat zeker de laatste tien eeuwen op Europees erf al met dit volk gebeurde. Zovelen verloren vóór de Tweede Wereldoorlog al huis en haard en leven.

Voor mij is dan maar één conclusie mogelijk: als al dat denken van ons uiteindelijk deze vrucht baart, dan moet het geweld wel intens diep binnenin dit denken zitten.

Dan moet het geweld ook zitten ín onze theologie.

Tenzij je wilt verdedigen dat "de kerk" op geen enkele manier mee verantwoordelijk was voor wat in de samenleving gebeurde; dat het allemaal produkt was van een heidens, ontkerkend Europa.

Maar zo simpel ligt het m.i. zeker niet.

Begrijpt u mij goed: wat de Kerk van Christus in wezen is (behoort te zijn) is ook voor mij één van de grootste dingen in onze wereldgeschiedenis en voortdurende bron van vreugde.

Maar het gaat me hier om wat we ervan gemaakt hebben. En dan kan ik mijn ogen er niet voor sluiten dat bijvoorbeeld het kolonialisme hand in hand ging met onze zendings- en bekeringsdrift. Evenmin voor het feit dat het heidens antisemitisme gemakkelijk kon aanknopen bij de anti-joodse tendensen binnen het christendom.

U kunt van mij, Westeuropeaan, christen-theoloog, historisch gezien in principe alleen geweld verwachten. En dat is een triest gegeven.

Het overdenken van dit gegeven stelt mij voor een enorm probleem. Wie zal mij nog vertrouwen? Waar wordt elders op aarde onze cultuur nog vertrouwd?

Wat is dit voor cultuur waarin u en ik leven?

Wij noemen of noemden het wel een christelijke cultuur, dat wil dus zeggen een messiaanse cultuur. Maar we moeten konstateren dat er voor het messiaanse volk zelf in deze cultuur geen plaats was! Als wij dan werkelijk messiaans dachten, had dat toch naadloos moeten passen? Dan had het volk van de Messias toch in vrede onder ons moeten kunnen wonen, thuis in deze cultuur?!? Maar niets was (en blijkt nog steeds!) minder waar.

Dat maakt op z'n minst stil.....

Dat zet toch een levensgroot vraagteken bij de kwaliteit van het woord "christelijk"!?

Er was een tijd dat christenen zeiden: de oordelen Gods gaan over de Joden. Zij hebben immers zelf gezegd: Zijn bloed (het bloed van de Jood Jezus) kome over ons en onze kinderen.

Afgezien van het feit dat de exegese (uitleg) van die bijbeltekst wel een heel andere behoort te zijn, roept dat bij mij de vraag op: En het bloed van die miljoenen maal één Jood dan, die door ons werd(en) vermoord? Komt dat dan over ons, Europeanen, en onze kinderen?! Dat lijkt dan toch een logische gedachtengang, en we denken toch zo graag logisch?

Waarom hoor ik dáár niet over?

Joden worden twintig (!) eeuwen met geweld aan één bepaalde dood herinnerd, maar wij willen aan de moord op bijna zes miljoen Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog na een halve (!) eeuw al niet meer herinnerd worden?!

Ik hoor veel spreken over de leegloop van de kerken: ik lees veel -op zich heel zinnige- theorieën, die deze "secularisatie" verklaren.

Maar zou het óók "Oordeel" kunnen zijn? Vanwege het gebeurde?

God in de hemel heeft ze allemaal zien vermoorden; wat moet dat Hem gedaan hebben?

Of willen wij niet dat Hij onze daden zo serieus neemt?
Nemen wij, op de keper beschouwd, onszelf eigenlijk wel serieus?

Men belooft mij vandaag een "New Age".
Maar ik houd mij alleen hieraan: iets wijzer geworden van de geschiedenis achter ons is voor mij het criterium voor elke "new age" die mij beloofd wordt: de houding die men daarin zal aannemen ten overstaan van het Joodse volk, het volk van de Messias.
En daar lees ik in alle New-Age-literatuur tot nu toe bitter weinig over.

Ik wil niet dat er in de toekomst nieuwe Elie Wiesels zullen zijn!
Ik wil niet opnieuw de schreeuw van Job horen.
Mijn oren kunnen zijn vorige schreeuw niet eens verwerken.

Zoetermeer, 18 oktober 1991

2. TASTEN NAAR DE WORTELS

*"Niet gij draagt de wortel,
maar de wortel ú."
(Paulus)*

Samen stonden wij half oktober op de Joodse begraafplaats in Strijen. De stromende regen accentueerde het trieste geheel. Het gras reikte ons tot de knieën, de grafstenen rekten zich net boven het groen uit. Als je een paar stappen deed struikelde je over met onkruid overgroeide betonnen randen.

Wie wisten van het bestaan van deze begraafplaats? Als achteloos weggeschoven, verloren in dit bosje tussen de akkers, stonden zij daar: de verweerde stenen met hun Hebreeuwse schrift. Een herinnering aan een gemeenschap die eens onder ons was, aan mensen die onder ons leefden. Wij hadden al eerder gezocht naar sporen van hun bestaan, maar het leek of velen ons vóór geweest waren en die sporen hadden uitgewist. Men kon ons alleen nog wijzen waar hun huis van samenkomst had gestaan, men wist ons alleen nog te vertellen waar die en die familie had gewoond. Het was als kijken naar een vacuüm, een griezelig, raadselachtig vacuüm. Wat hadden die mensen dan gedaan, dat alle tekenen van hun bestaan waren uitgewist, ja dat zelfs hun kinderen waren "ausradiert"?

Maar deze begraafplaats was dan gespaard. Omdat zij die hier lagen toch al dood waren?

Met ogen en vingers ging ik over het schrift. Hebreeuwse voornamen, Hollandse achternamen. Vreemd om een naam als Kleinkramer in Hebreeuwse letters te zien gespeld. En tegelijk: zo veelbetekenend. Want bij het spellen van de naam beseften we op welk beroep hij terugging; zoals bij zoveel van hun familienamen -de Kramers, en de Kleerekopers, en de Tailleurs- verwijzing naar de beroepen waartoe zij veroordeeld waren. Veroordeeld tot een sjacheraarsbestaan, omdat zij toch niet Hollander genoeg waren om werkelijk gelijke rechten te hebben. Dus klonken hun namen wel Hollands, maar vertelden ze nog meer over hun Hebreeër-leven. Het waren Joden. En daarmee schijnt dan altijd alles gezegd.

Bij het lezen van de voornamen was het ons wonderlijk te moede. Simeon, Jakob, Levi, Pinehas, Abram; ze hadden ons zo vertrouwd moeten zijn, maar het waren op dat moment namen uit een wereld waarvan wij voelden dat die de onze niet was. Een wereld, een huis, waarvan wij ons wel meester hadden gemaakt; ons de bezitter hebben gewaand. Maar waarvan we uiteindelijk moeten toegeven dat wij niet weten waartoe de aanwezige huisraad dient, en dat wij niet verder meer kunnen, tenzij de werkelijke eigenaar "tekst en uitleg" geeft.

Tastend over de stenen is het zo of wij tasten naar de wortels van ons eigen zijn;

wortels, die wij hebben uitgerukt.

Even later zijn we letterlijk aan het graven in een stal, een eindje bij de begraafplaats vandaan, in de weide. Maar het is geen stal, of beter, dat was het niet. Al kost het tijd om dat temidden van alle vuil en door alle haveloosheid heen te zien: de vorm van een balk, te mooi voor een stal; een kale plek op de muur in de vorm van een wasbak En als we gaan graven in de aarden vloer stuiten we op plavuizen! De hele oorspronkelijke vloer schijnt er nog te liggen. En we weten: vanhier ging het naar de laatste rustplaats.

Buiten regent het nog steeds. Degenen die ons hier rond zien struinen zullen ons wel voor gek houden: wat zijn dat voor lieden?

Ja, wie zijn wij? Dat wordt voor onszelf ook een vraag. Samen stilstaand bij deze laatste sporen van een eens levende gemeenschap rijst voor ons oog de geschiedenis van het hele Joodse volk. Ook dat laatste, meest ontzettende, waarvan Elie Wiesel zegt: de slachtoffers waren Joden, de moordenaars noemden zich christen. En wij tweeën, op deze Joodse begraafplaats, noemen ons christen; en weten niet meer wat te zeggen. Wat is er gebeurd? Wat is er mis gegaan? Wat zijn wij?

Alles is anders geworden. Straks zit ik wel weer in de gemeente en zing van een stal en een kind, maar ik zal er die stal in Strijen bij zien. En ik zal de namen wel weer horen, maar ik zal ze anders horen; meer in overeenstemming met het Hebreeër-bestaan. Van een meisje Mirjam Cohen (hoezo, Maria?), die ondertrouwd was met een man Jozef ben Jakob; en die hun kind riepen: Jehoshuah. En die toen vluchten moesten.

En ik zal mij afvragen: hoe leefden en dachten zij?

En als we zingen van de Koning der Joden, dan zal ik zijn volk zien en hun ellende in een christelijke cultuur, en mijzelf afvragen: wie ben ik, dat ik dit doe? Wie ben ik, dat dit nog mag? En dat wij nog zijn voor het aangezicht van Israëls God?

's-Gravendeel, 17 november 1987

(P.S. Niet lang na het verschijnen van deze meditatie in het kerkblad De Hervormde Kerk werd de Joodse begraafplaats van Strijen geheel gerestaureerd.)

3. EEN VOLK TEVEEL

*"Gezegend, die u zegenen;
die u vervloeken, vervloekt!"*
(Bileam, zoon van Beor)

1939-1945.

"Looft de HERE, alle gij goyim (volkeren)", zong Israël, "want Zijn goedertierenheid is machtig over ons (over Israël dus!), en Zijn trouw voor altijd!" (Psalm 117)

Een klein eindje buiten de synagoge, in hetzelfde dorp of in dezelfde stad, zong "de Kerk" dat lied ook; maar op eigen wijze.

En de Kerk zong het nog toen de leden van de synagoge werden gedeporteerd; en begreep niet eens dat de woorden van die Psalm in wrange tegenstelling stonden met de gebeurtenissen vlak om haar heen.

De Psalm werd allang niet meer als een lied van Israël gehoord!

Hoe kon dit gebeuren?!

Dat gaat terug tot op de uitleg van de roeping van Abram, de aartsvader van Israël.

Met de uitleg van zijn roeping waren we in het verleden zo klaar:

Zoals hij geroepen werd, zo waren ook wij geroepen.

De zegen die hem beloofd werd was "natuurlijk" de Christus.

De opdracht die hij kreeg was ook onze opdracht.

Zo was hij de "vader van alle gelovigen". En bij die gelovigen dachten we dan uiteraard aan de Kerk.

Zo simpel ligt het echter niet.

We moeten proberen opnieuw te luisteren.

Ik denk dat je allereerst moet zeggen dat het helemaal niet kan wat God in Genesis 12 doet.

Immers, volgens Genesis 10 wordt de aarde bevolkt door zeventig volkeren. En dat getal "zeventig" is dan symbolisch bedoeld: het geeft een volheid aan.

Welnu, vol is vol, nietwaar? Dan moet je niet proberen daar nog bovenuit te gaan, want dan vraag je om problemen.

Toch is dit wat de HERE doet.

Terwijl de volkeren der aarde de wereld al bewonen (Gen.11), scheidt Hij nog een ééenzeventigste volk!

Terwijl het toch van meetaan duidelijk is, dat er voor dit volk geen plaats zal zijn. Het is een volk teveel!

"Geen plaats"; in die twee woorden kun je dan ook de hele geschiedenis van Israël en zijn Messias samenvatten, tot vandaag toe.

Waarom dit 71ste volk?!

Blijkbaar om de andere volken weer in het licht te brengen van de Enige.

Blijkbaar om met de woorden Gods, en levend bij dit Woord, te schijnen als een licht in het donker.

Blijkbaar om, zo mogelijk, de zeventig volkeren der aarde vast te houden, dat wil zeggen bij de HERE God te houden.

Op het Loofhuttenfeest brengt Israël zeventig offers om voor het aangezicht van de HERE ook de schuld van de volkeren te verzoenen! Welk ander volk ter wereld doet zoiets??

En tot vandaag de dag wordt in de synagoges op deze manier gedacht en gebeden; bijvoorbeeld hier in Nederland zal het gebed voor de Koningin der Nederlanden en haar huis niet ontbreken. Zo treedt dit volk -sedert de dagen van Abram, die pleitte voor Sodom en Gomorra- voor de volkeren in bij God.

Je zult er tussen haakjes maar bijhoren, bij zo'n volk; je zult maar tot zoiets geroepen, "uitverkoren", zijn. Gecreëerd tegen de verdrukking in, en tegen alle natuurwetten in (n.b. al die wonderlijke geboorten in het begin uit stokoude c.q. onvruchtbare vrouwen), om deze taak in de wereldgeschiedenis te vervullen!

Bij deze gigantische taak nu staat Israël onder bijzondere bescherming van God zelf. De roeping van Abram gaat vergezeld van dat ontzaglijke woord: "Ik zal zegenen wie u zegenen, en wie u vervloekt zal Ik vervloeken, en met u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden."

Nergens in de bijbel is aanwijsbaar dat deze woorden inmiddels buiten werking zouden zijn gesteld.

En nergens wordt gesteld dat deze taak voorbij zou zijn! Ook al heeft de kerk dat wel beweerd.

Ook de komst van Jezus, door ons beleden als de Christus (de Griekse vertaling van het Hebreeuwse woord "Messias", d.i. "Gezalfde"), maakt deze opdracht niet ongedaan. Veeleer moet je zeggen: met zijn komst begint het pas goed!

Als Hij immers met zijn Joodse (!) leerlingen op de berg staat, vlak voor zijn heengaan naar de Vader, klinkt zijn woord: "Ga nu heen, maakt al de volken tot mijn leerlingen". Het woord in de grondtekst dat daar voor "volken" wordt gebruikt, goyim, is de term voor de niet-Joden, de zeventig volkeren der aarde!

Met andere woorden: Jezus, de Koning der Joden, beveelt hier zijn eigen volk, vertegenwoordigd in die discipelen, om nu alle volkeren der wereld te benaderen met het heil! Preciezer: met de Thora! Het zogenaamde "Oude Testament" heeft dus niet afgedaan; integendeel, er is immers maar één "Testament", dwz. één "Verbond". En dat Verbond "met Abraham Zijn vrind" was al zo vaak vernieuwd, en maakt nu opnieuw een grote vernieuwing en uitbreiding mee; naar de volkeren der aarde toe! (Dat is de enige reden waarom wij het nogal misleidend een "Nieuw" Testament/Verbond zijn gaan noemen; terwijl het toch slechts om een vernieuwing van het al bestaande Verbond

gaat.)

En de belofte van de Messias klinkt de Joodse jongeren bij deze geweldige opdracht in de oren: "En zie, Ik ben met u (opnieuw: met zijn volk Israël dus!) al de dagen, tot aan de voleinding der wereld." (Matt. 28:20). Dat kan niet anders betekenen dan dat Hij vandaag nóg met hen is. Hij is het hart van Zijn volk; of ze het zelf geloven of niet.

Hoe, in vredesnaam, hebben wij het dan voor elkaar gekregen om al deze woorden te betrekken op onszelf!?

Alsof wij, de goyim, de opdracht hadden gekregen de volkeren het heil te prediken!?

Maar wij zelf zijn de volkeren, de niet-Joden, voor wie dit heil bestemd was!

De lering (Thora) gaat uit van Jeruzalem naar ons toe!

Daarvan is de hele bijbel al het bewijs; zij is immers geheel, zowel het zogenoemde "Oude" als ook het "Nieuwe" Testament, door Joden geschreven, en door hen aan de volkeren der wereld geschonken!

Zo gaat "lering" uit van Jeruzalem over de hele wereld (Jesaja 2:3).

Wij hebben het omgedraaid; de woorden van Jezus gezien als gericht tot ons, en zijn zelfs zover gegaan vervolgens ook onder Joden zending te bedrijven! Zij moesten zich bekeren!

Maar waartoe moesten zij zich dan bekeren?

Zij (be)bkeren zich elke Grote Verzoendag al tot de HERE, hun God. Zij leven al lang -ik spreek over de Joden die wandelen naar de Tenach- in de verwachting van de Messias en het Koninkrijk, zij het dan dat velen van hen die Messias niet (meer) in Jezus zien; hetgeen overigens weinig verwonderlijk is als je als Jood telkens weer merkt dat je je leven niet zeker bent als die Naam klinkt!

Hoevelen zijn Bileam gevolgd in zijn zegenspreuken?

Hoeveel volkeren hebben werkelijk gezegd: Gezegend zijt gij, Israël, volk Gods, door wie wij de Enige en Waarachtige weer leren kennen?!

De woorden tot Abram gesproken tellen nog steeds!

Het is zegen of vloek voor de volkeren in relatie tot Israël.

Ook Jezus houdt vast aan de gedachte dat de volkeren der aarde geoordeeld zullen worden naar hun handelen ten overstaan van Israël!

Hij zegt dat in een tekst, die wij uit zijn verband hebben gerukt en individualistisch en veralgemeniserend hebben uitgelegd, namelijk in Matt. 25: 32vv.

Volkeren (niet: losse individuën!) worden daar voor de Messias-Koning van Israël (niet voor God!) geleid, en Hij scheidt ze zoals een herder de schapen van de bokken scheidt. En zij blijken te worden geoordeeld naar wat ze aan "één van de minste van zijn broeders (zijn eigen volk) hebben gedaan" (Matt. 25:40).

Welk oordeel zal deze Messias dan vellen over de volkeren van Europa?

En wanneer zullen de volkeren der aarde Israël werkelijk herkennen en zegenen?
Gebeurt het in de Kerk, dat begin van de eenheid van Israël en de volkeren, eigenlijk wel?

Zoetermeer, Israël-zondag 1989

4. DE STEM VAN HET BLOED

*"Zijn bloed kome over ons
en over onze kinderen."
(het volk)*

We kunnen in dit boekje niet heen om de berucht geworden tekst van Mattheüs 27 vers 25.

Wat wordt in deze zo afgrijselijk misbruikte tekst nu gezegd?

Het gaat over bloed.

Bloed, dat heeft in Israël de betekenis van: leven.

Bloed-vergieten is dus: leven vernietigen, leven dat -wat de mens betreft- geschapen is naar Gods beeld.

Daar komt bij, dat er een diep besef in Israël is, dat bloed een stem heeft. Voor ons wellicht een nieuwe gedachte, maar vergoten bloed spreekt!

En die stem wordt door God vernomen!

En zeker als het gaat om onschuldig vergoten bloed. Dat heeft een stem die niet te smoren is en roept de toorn Gods af over de moordenaar(s). Aan de stem van onschuldig vergoten bloed ga je ten onder!

Luister in dit verband bijvoorbeeld naar het gebed in Psalm 79 (berijmd): "Doe voor ons oog de volkeren ervaren, dat Gij het bloed hoort roepen van de aarde."

En hoor hoe in Deuteronomium 21 rechters hun handen moeten wassen bij een onopgehelderde moord: opdat er geen vloek over Israël komt!

En we horen Kaïn zeggen: "Mijn misdaad is te groot om de straf te dragen", als God hem gezegd heeft : "Hoor, het bloed van uw broeder roept tot Mij van de aardbodem." (Gen. 4: 10).

Wat ik maar zeggen wil: Geen mens in Israël zou de verantwoordelijkheid willen dragen voor onschuldig vergoten bloed, wetend van de vloek die hij daarmee over zijn leven afroept!

In dit licht lezen we dan het aangrijpende hoofdstuk Mattheüs 27 en ontmoeten daar allereerst Judas, die tot de overpriesters en oudsten zegt: "Ik heb gezondigd, onschuldig bloed verraden!" (vers 4)

Hij heeft berouw gekregen. En huiver vervult hem bij wat nu dreigt te gebeuren: als het proces wordt voortgezet en Jezus gedood wordt, is hij een gedoemde. Hij weet dat de stem van dit bloed, dat onschuldig vergoten zal worden, nooit meer tot zwijgen gebracht kan worden.

Maar dan gebeurt daar dat voor Judas ontzettende, dat de overpriesters en oudsten hem niet redden. Integendeel, zij werpen hem op zichzelf terug met woorden die zoveel

betekenen als: dat is jouw zaak, jouw verantwoordelijkheid, niet de onze! Ze laten hem gewoonweg "stikken". En drijven hem daarmee de dood in, want hij kan met deze last op zijn geweten niet verder leven.

Zo verschrikkelijk is het te leven na verraad van onschuldig bloed!

Vervolgens verschijnt daar de gestalte van Pilatus. Weliswaar geen Jood, maar religieus genoeg om ook iets te voelen van de huiver bij het vermoorden van onschuldig bloed. En hij wast zijn handen -dat ook voor de Joden zo bekende gebaar- ten aanschouwen van het volk. Ook hij betuigt zijn onschuld. Hij wil dit bloed niet op zijn geweten hebben. En hij gebruikt dezelfde woorden als de overpriesters tegenover Judas: Ik ben onschuldig aan Zijn bloed; het is jullie zaak, jullie verantwoordelijkheid!

En wat gebeurt er dan vervolgens precies?!

Na dit alles is het toch werkelijk niet voor te stellen dat dan een heel volk zou zeggen: jawel, wij willen wel verantwoordelijkheid dragen voor onschuldig vergoten bloed.

En toch is dit wat we lezen. Het volk antwoordt Pilatus: Zijn bloed kome over ons en over onze kinderen.

Dat betekent dan vooreerst: Zij achten hem werkelijk schuldig! Zij zijn daarvan zelfs zo overtuigd, dat zij voor de mogelijke gevolgen van deze daad zelfs hun kinderen willen inzetten.

Overigens: bij dat "onze kinderen" hebben ze beslist niet gedacht aan hun nazaten enige tientallen eeuwen later. Dat hebben wij, in Europa, er (voor het gemak) maar van gemaakt.

Vervolgens is nu echter van belang wat deze uitspraak van het volk uiteindelijk betekent.

Wat zijn de gevolgen van het vergieten van dit onschuldig bloed?

Dit bloed van Jezus heeft immers stem! En als geen ander. De schrijver van de Hebreeënbrieff zegt dat dit bloed een krachtiger stem heeft dan het bloed van Abel!

Dit bloed roept tot God vanaf de aardbodem. Maar wat maakt de stem van dit bloed daarmee wakker?

Welnu, pal vóór dit gedeelte zegt Jezus zelf in Mattheüs 26: "Dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden" (Matt.26:28)! De stem van dit bloed roept dus tot God, maar om verzoening!

Ja, en dát maakt toch alles anders!!

Waarom hebben wij Matt. 27:25 losgemaakt uit dit zin-verband?!

Wat voor goddeloze haat zit daar achter?!

Mattheüs 27 is een hoofdstuk dat beschrijft hoe groot de verblinding onder de mensen is, en dat zij werkelijk niet meer weten wat zij zeggen.

Daar, voor Pilatus, zegt een heel volk: "Zijn bloed", dat is dus: het bloed van het vernieuwde verbond tot vergeving van zonden, "kome over ons en over onze kinderen".

Zo vervult Jezus, dwars door alle verblinding heen, zijn opdracht, zoals verwoord werd

door de engel aan het begin van dit Evangelie: "en gij zult Hem de naam Jehoshuah/Jezus geven, want Hij is het die zijn volk (Israël) zal redden van hun zonden" (Matt. 1:21).

Als het christendom dat nu eens tegen het Joodse volk gezegd had in al die eeuwen: jullie leven, op grond van je eigen woorden, onder het bloed dat roept om verzoening! Als wij zelf nu eens dat hadden laten merken, dat wij met dit Evangelie van verzoening leven!

Bij elke Heilige Doop wordt in wezen ook door óns gezegd: Zijn bloed op ons en onze kinderen!
Het wordt tijd dat iemand ook ons eens aan die woorden houdt!

's-Gravendeel, 8 april 1984

5. DE WREDE GOD VAN HET OUDE TESTAMENT?

*"... dan zult gij de herinnering
aan Amalek onder de hemel uitwissen;
vergeet het niet!"*
(Mozes)

Genoeg christenen die wel het Nieuwe Testament zien zitten, maar die geen kant uit kunnen met wat zij noemen "de God van het Oude Testament". Zij vinden die God wreed en hardvochtig, terwijl zij menen dat Hij toch liefde behoort te zijn. Verhalen als de verwoesting en het "uitmoorden" van Jericho, de steniging van Achan met zijn hele familie, enz. enz. - ze brengen hen tot de vraag: hoe kun je geloven in een God die zulke dingen beveelt te doen?

Hoe help je zulke mensen uit de droom?

Alsof de HERE God een soort lieve Sint zou zijn!

God is niet lief! En Jezus is ook niet lief!

Hij is wel "liefde"! Maar dat is wat anders. Dat is een liefde die zich doorzet dwars door donker en dood heen. Dat is een liefde die gekozen heeft voor deze wereld en die deze wereld koste wat kost in het licht wil zien.

De Heilige wil temidden van de mensen wonen!

Je kunt de hele geschiedenis lezen als een voortdurende poging van God om dat tot stand te brengen. En dat is ook het uiteindelijke visioen, zo zal het ook zijn op een vernieuwde wereld: "Zie, de tent van God is bij de mensen, en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal bij hen zijn, en Hij zal alle tranen van hun ogen afwissen, en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch geklaag, noch moeite zal er meer zijn, want de eerste dingen zijn voorbijgegaan" (Openb. van Joh. 21: 3 en 4).

Naar die toekomst kan een mens verlangen.

Maar daar gaat de vraag aan vooraf: hoe kan dat geschieden, dat de Heilige komt wonen onder de mensen?

Kunnen wij zijn Aanwezigheid aan?

Zoveel reinheid, zoveel puurheid, zoveel heiligheid, midden in deze wereld??

Een direct contact lijkt niet zomaar mogelijk. Dus als Hij werkelijk onder ons komt wonen moet geregeld worden "waar" en "hoe" wij zijn Aanwezigheid in ons midden kunnen dragen; hoe die Aanwezigheid werkelijk tot heil zal zijn in plaats van ons te verteren.

Wel, het hart van de Thora -het boek Leviticus- staat vol van de eerste poging om tot zo'n wereld te komen, waarin Gods tent onder die der mensen staat. U kunt in dat boek lezen welke -om zo te zeggen- "bedrading" wordt aangelegd om de "bliksem" onder ons te vangen.

Echter: die "bedrading" blijkt daar, op het moment van Gods "komst", direkt door te branden. Omdat ook de heiligsten binnen Israël zich niet zo heilig gedragen dat die Aanwezigheid verduurd kan worden. De zonen van Aäron sterven op de eerste dag van hun priesterschap (Lev. 10)!

En is dat dan wreedheid???

Alles gaat mis als wij vergeten dat Hij de Heilige is.

Alles gaat mis als wij in Israël niet zien het heilig volk waarin God onder de volkeren komt wonen.

Alles gaat mis wanneer wij niet meer beseffen dat het de HERE in dit volk om alle volkeren gaat en om Zijn wonen onder allen.

In en via dit volk geschiedt Zijn heils-, Zijn reddingsplan.

Dat betekent dat de wereld, juist om dit reddingsplan te laten geschieden, toch plaats zal moeten maken voor dit volk. Het gaat hier om ons eigen heil! Het is zelfs één van de konkrete toespitsingen van de beroemde bede: Uw wil (dat is: Uw reddingsplan) geschiede!

Maar dan blijkt telkens dat we deze bede niet verstaan, en zeker niet deze toespitsing. Wij willen wel dat het Koninkrijk komt, maar willen daar niets voor inleveren of veranderen. Het mag niets kosten.

De volken in het Beloofde Land, -en zij vertegenwoordigen ons allen-, willen bij de intocht van de stammen Israëls van geen wijken weten.

Zachte heelmeesters maken hier stinkende wonden.

Koste wat kost houdt Hij zijn volk heilig en rein; anders kan Hij immers niet onder hen wonen?!

En de heiden-volken worden geroepen ruimte te scheppen voor Israël; tot hun eigen heil. In Israël komt Hij immers onder allen?!

Nergens staat dat Hij de volkeren wil vernietigen. Integendeel! Dat mag inmiddels duidelijk zijn.

Maar zij moeten wel ruimte maken voor het "éénenzeventigste volk". Doen zij dit niet goedschiks, dan moet het maar kwaadschiks. Dan is de dood van sommigen -en wie zegt daarmee dat ze dan ook dood zijn voor God zelf? voor Hem wisselen ze slechts van toneel- altijd nog beter dan de ondergang van de hele wereld.

Er is maar één uitzondering: Amalek.

Dat is het enige volk waarvan gezegd wordt dat het uiteindelijk echt vernietigd moet worden.

Maar dat volk staat in de bijbel dan ook symbool voor het Donker zelf; zaad van de anti-christ. Dat is het volk dat koste wat kost wil voorkomen dat "God zal wonen bij de

mensen".

Amalek verzet zich tegen de komst van Immanuël: "God die onder de mensen woont".

Amalek is uit op de vernietiging van Israël, om daarmee de schepping los te maken van de Schepper.

Amalek; dat woord betekent pogroms en vernietigingskampen.

Amalek, dat is de pure haat tegen de Messias en zijn volk.

De Joden-hater Haman was een man uit Amalek.

En tot dit "volk" behoren in onze eeuw een Adolf Hitler en een Saddam Hoessein.

Mensen die zichzelf instrument maken van duivelse machten.

Dit Amalek moet worden vernietigd.

Dat blijkt overigens een moeilijke zaak. Amalek heeft in de wereld zijn eigen uitstraling en velen kunnen zijn verleiding niet weerstaan.

Saul, de eerste messias/gezalfde in Israël, gaat ten onder, juist omdat hij meent met de op Gods bevel uitgevoerde en succesvolle slag tegen Amalek nog goede sier te kunnen maken; hij spaart van Amalek het beste en naast-beste. Maar waar zijn we in de wereld aan toe als zelfs de Messias het Donker niet vernietigt?

Tegen Amalek kun je alleen maar nee zeggen.

Maar tot in onze tijd wordt dit niet verstaan.

De romeins-christelijke kerk heeft het in onze eeuw nog op een akkoord met Amalek gegooid: het Concordaat met Hitler-Duitsland (1933).

Laten we Gods heilige liefde niet verwarren met een soort liefde die alleen maar sulligheid is.

Gods liefde stáát voor zijn kinderen!

En wat dan bewust donker en schaduw wil zijn, dat moet dan maar weten dat het in zijn licht niet kan bestaan. Juist om zijn volk en deze wereld te redden, moet het donker verdwijnen voor het licht. De strijd die dit teweegbrengt, inclusief de zogenaamde wreedheden, zijn juist een teken dat Hij het méént met zijn liefde. Meer dan wij (die wel degelijk wreedheden op deze aarde begaan, en bepaald niet gedreven door liefde).

Na één van de verschrikkelijke aanvallen van Amalek op Israël

klinkt het uit Gods mond tot Mozes: "Schrijf dit ter gedachtenis in een boek, en prent het Jehoshuah in, dat Ik de herinnering aan Amalek onder de hemel volledig zal uitwissen" (Exodus 17: 14).

Jehoshuah met name moet dit weten, moet dit onthouden!

Jehoshuah heeft niet vergeten.

De grote Messias Jehoshuah heeft het niet op een akkoord gegooid met de duivel.

In de grote verzoeking heeft Hij alleen maar Neen gezegd; tot aan het kruis toe.

Hij heeft overwonnen; en zal overwinnen.

De Heilige woont in Hem bij de mensen. Immanuël, God met ons!

De Heilige Zelf zàl wonen onder de mensen; en het Lam.

Maar tot zo lang:

Geen rust voor Gods zaad
voor de strijd is gestreden.
Herinner jij je "Rafidim"?
De heuveltop met die gestalten;
het Teken, schreeuwend naar omhoog,
gestut in vast verankerd' handen;
de adder, die de hiel aanbeet,
zieltogend bij zonsondergang;
toen Jozua deed
zoals Mozes gezegd had.

O, als Jehoshuah doet wat Mozes gezegd heeft

's-Gravendeel, 23 maart 1982

6. EN DIE TWEE ZULLEN TOT EEN MENS ZIJN

*"Uw volk is mijn volk,
en uw God is mijn God."
(Ruth)*

Chaim Potok laat in één van zijn boeken een Joodse vader tegen zijn kind zeggen: het blijft oppassen met de goyim (de niet-Joden); of ze haten ons of ze houden teveel van ons.

Dat is inderdaad wat je telkens signaleert.

Aan de ene kant wordt het Joodse volk, met name door hele groepen christenen, in liefde gesmoord. Aan de andere kant wordt het volk gehaat om zijn "anders-zijn".

In de pers treft je vaak de onevenredig grote aandacht voor wat in de staat Israël gebeurt. Het lijkt soms of de Israëliërs slechts keus hebben tussen twee opties: óf ze gedragen zich als supermensen/engelen, óf ze deugen nergens voor.

Zijn wij wel in staat normaal met hen om te gaan?

In elk geval is er voor een christen mijns inziens maar één keuze mogelijk; een keuze die ik afleid uit het boekje Ruth.

Als een soort refrein klinken in het begin van het boek Ruth de woorden "overblijven" en "terugkeren".

De overgeblevene, een "rest", keert terug.

Noem mij "Mara" (bitterheid), zegt Naömi. Zij keert uit de wereld naar het beloofde land terug, maar heeft in die wereld al haar kinderen en beschermers verloren. Ze keert eigenlijk alleen maar terug om te sterven.

Het merkwaardige is echter dat ze uit de heiden-wereld terugkeert met een heidin, een Moabitische, aan haar zijde. Dat is het enige wat dit restje Israël aan de wereld heeft overgehouden.

Ze weet zelf ook nauwelijks hoe ze eraan komt. Ze heeft er ook niet om gevraagd. "Ga nu terug", heeft ze tegen Orpa en Ruth gezegd, "jullie hebben in Israël niets te zoeken; blijf bij je eigen land en goden." Die woorden overtuigen wel Orpa, maar niet Ruth.

Ruth zegt -en wie kan daarbij? -: "Waar gij zult heengaan, zal ik heengaan; waar gij zult vernachten, daar zal ik vernachten; uw volk is mijn volk en uw God is mijn God; waar gij zult sterven, zal ik sterven, en daar zal ik begraven worden!"

Wat, in vredesnaam, beweegt een mens uit de volkeren der aarde ertoe, om ervoor te kiezen met een mens uit Israël in het beloofde land te sterven? Wie kiest er voor zo'n restje volk? Wie kiest er voor een God, die kennelijk zo met zijn eigen volk omgaat?

Ruth kan er niets bij winnen. En zij wordt er ook niet om gewaardeerd. Naömi geeft veeleer het praten tegen Ruth maar op, en komt ook verder in het verhaal nauwelijks sympathiek over.

De situatie schetst verrassend het beeld van deze eeuw: Een rest keert terug. Daar is een volk dat -na eeuwen!- plotseling van overal terugkeert naar huis. Om wat te doen? Toch eigenlijk alleen maar om te sterven. Want wie gaf en geeft die 3 miljoen een kans tussen bijna 100 miljoen vijanden?

"Noem mij Mara, want de Almachtige heeft mij veel bitterheid aangedaan". Wat geloven zij nog na de zwarte nachten die zij gezien hebben? Wie van hen leven nog met de Thora, wie hebben nog zicht op de daden Gods?

En: wie zou eigen lot nu nog met dit volk verbinden? Wie kiest partij voor hen?

Je kijkt toch wel uit! Wat win je erbij?! De situatie is ook veel te complex; de Palestijnen hebben toch ook rechten!

Het ligt voor de hand om je zo neutraal mogelijk op te stellen.

Bovendien is Israël ook niet direkt vroom en sympathiek.

En je kunt ook niet bij hun verdriet; zij "weigeren zich te laten troosten", zeker door ons christenen

En dan je eigen lot met hen verbinden, zelfs al zouden ze ondergaan??!

Nu ja, hun God, die hebben we wel overgenomen, "geleend".

Twintig eeuwen hebben wij inmiddels al van alles over die God beweerd, ook dingen waar tot nu toe nog geen Jood op gekomen was; en nog meer hebben we gezegd over de Messias die deze God zond.

Maar ons verbinden met het volk, het volk van deze God en het volk van deze Messias?! Nee toch! Dat is zo ver bij ons vandaan. We waren toch eigenlijk al vergeten dat Jezus een Jood was. Dat was toch in elk geval maar bijzaak.

Dat Hij ook een Jodenster had moeten dragen als Hij in de jaren '40 in de Jordaan in Amsterdam had geleefd Dat Hij zozeer met Zijn volk verbonden zou zijn, dat Hij dan ook was gedeporteerd Dat zijn toch gedachten, die we lang ver van ons hebben gehouden. En wie van ons zou dan, in die jaren '40, gezegd hebben (gelijk Ruth en Thomas): "laten we dan met Hem gaan om met Hem te sterven"?

Aan hoevelen van die honderdduizend die via Westerbork vertrokken hebben wij, Hollanders, ons vastgeklemd?

Van Ruth lezen we: Zij klemde zich aan haar schoonmoeder vast.

Letterlijk staat er "aanhangen"; hetzelfde woord dat in huwelijksformulieren wordt gebruikt voor de band tussen een man en zijn vrouw: en de man zal zijn vrouw aanhangen, en die twee zullen tot één mens zijn.

Eén mens zijn met Israël?

Eén mens zijn met een Jood?

En toch!

En toch zeggen we al eeuwen samen met Ruth -maar hebben we het ooit zo beleefd als een keus van ons hart? -: met deze Jood Jehoshuah Messias, met deze mens Jezus

Christus, willen wij één mens zijn.

Wij klemmen ons immers aan Hem vast: in de viering van het Heilig Avondmaal spreken we over de gemeenschap met Hem; bij de bediening van de Heilige Doop wordt door de gemeente gezongen dat zij, met haar kinderen, in Sion, in Jeruzalem ingelijfd wil zijn; één lijf, één mens met Hem c.q. hen! Alleen: wij hebben er een andere Jezus van gemaakt, die geen Jood meer was, en we hebben ons een ander Jeruzalem voorgesteld, een geestelijk Jeruzalem, waarin geen Jood rondliep.

Maar in onze dagen gaan we opnieuw verstaan wat we al zo lang zeiden en zongen. Je kunt en mag Naömi niet losmaken van haar volk. En je kunt en mag Jezus niet losmaken van Zijn volk. Ten eeuwigen dage blijft Hij -zoals boven Zijn kruis stond-: de Koning der Joden.

Met Hem één lichaam willen zijn, dat wil ook zeggen: waar Gij zult heengaan daar zal ik heengaan; waar Gij vernacht wil ik vernachten; Uw volk is mijn volk en Uw God is mijn God. In die volgorde zelfs!! Eerst het volk, en dan hun God.

Wij kunnen niet neutraal blijven, we moeten kiezen.

Een rest van Israël is naar huis teruggekeerd; keert nog naar huis terug.

En je kunt als christen alleen maar kiezen vóór dit volk.

Al vragen zij daar zelf niet om. Al levert dat ook niets op, dan alleen problemen. Maar deze keuze is met de keuze voor Jezus Christus gegeven!

Betekent dat, dat we kritiekloos tegenover de staat Israël moeten staan? Uiteraard niet. We mogen best kritiek hebben. Maar dan een kritiek van binnenuit! Niet als neutrale buitenstaanders. Maar nadat we eerst ondubbelzinnig gekozen hebben. En het is nog maar de vraag of die kritiek dan nog nodig is, want Israël is zelf kritisch genoeg.

Een volk keert terug naar huis. Ze komen thuis met mensen uit de volkeren der aarde, die hen niet meer willen loslaten; al begrijpt Israël dat zelf niet.

Wat dat moet opleveren?

Wel, eindigt de geschiedenis van het boek Ruth niet met de naam van David?

Zó diep gaat de band van Ruth, de heidin, met Naömi, de Israëlitische, dat uiteindelijk het nageslacht van deze heidin en Israël samen uitmonden in de dag van de geboorte van de Messias. Zo diep gaat de band tussen Israël en de volkeren, dat wij geloven en zingen dat wij op de dag van de Messias één zullen zijn.

Zoetermeer, Israëlzondag 1990

7. HET WACHTEN VAN DE VADER

"En zij begonnen feest te vieren"
(Jezus)

Weinig woorden van Jezus zijn zo uiteengerukt als de drie beroemde gelijkenissen "het verloren schaap", "de verloren penning" en "de verloren zoon".

Wie hebben er nog erg in dat die gelijkenissen in één adem door Jezus werden uitgesproken? Zij zijn samen één uitvoerig antwoord van Jezus in de richting van de partij der Farizeeën. Het is eigenlijk geen antwoord meer, het is een heel betoog geworden. Kennelijk is Jezus flink geraakt door de opmerking van de Farizeeën betreffende Zijn levensstijl: "Deze ontvangt zondaars en eet met hen".

Over de Farizeeën wordt in christelijke kring nog vaak veel te min gedaan. Vergeten wordt dat deze mensen in een moeilijke tijd gewetensvol hebben geprobeerd het volk Israël heilig (anders, apart) te houden. Zij weten wat het betekent "de eerstgeborene der volkeren", het éénnenzeventigste volk te zijn. Je kunt zelfs stellen dat door hun inspanning het Joodse volk de val van Jeruzalem overleefde en vervolgens bijna 2000 jaar diaspora.

Natuurlijk trekt Jezus zich hun mening aan.

Wie nauwkeurig leest, die ziet de knappe opbouw in het antwoord van Jezus: drie verhalen aaneengesmeed die leiden naar een onthutsende climax met een open einde. Het feit dat Hij met zondaars eet -dat wil, gezien de betekenis van een oosterse maaltijd, zeggen: Jezus verbroedert zich met hen- zou in plaats van kritiek juist bijval moeten krijgen. Juist deze manier van doen is naar Gods bedoeling, zo betoogt Hij. Want dit is toch de opdracht van Israël: zich namens de HERE te ontfermen over heel de (wereld)schare die de Wet niet kent! In plaats van hen te oordelen hen juist opnemen en verkondigen: je bent niet verloren, je bent -bij Deze!- gevonden, God houdt van je!

Om aan te tonen dat God Zelf beslist zo wil omzien naar de schare die de Wet niet kent, begint Jezus een onwaarschijnlijk verhaal. Over een herder die negenennegentig schapen in de wildernis (dus bepaald niet in een veilige kooi!) aan hun lot over laat, om één verloren schaap terug te vinden. Wie riskeert 99% om 1% te redden??

Jezus beweert: de HERE, de God van Israël, is toch zo?!

En zoals de herder blij is als hij zijn verloren schaap vindt -"En als hij het vindt, tilt hij het met blijdschap op zijn schouders, en thuisgekomen roept hij zijn vrienden en burenen bijeen en zegt tot hen: Verblijdt u met mij, want ik heb mijn schaap gevonden, dat verloren was"-, zo is er, zegt Jezus, blijdschap in de hemel over één zondaar die zich bekeert, meer dan over negenennegentig rechtvaardigen, die geen bekering nodig

hebben c.q. die niet gevonden hoeven te worden.

Onwaarschijnlijk?

Jezus zet direkt in met een volgend verhaal. Iets waarschijnlijker. Over een vrouw die van tien schellingen er één verliest; dus 10% van haar vermogen. En die het huis met bezemen keert om de schelling te vinden.

En opnieuw vertelt Hij van de vreugde die de vondst van het verlorene teweegbrengt - "En als zij hem gevonden heeft, roept zij haar vriendinnen en buren bijeen en zegt: Verblijdt u met mij, want ik heb de schelling gevonden, die ik verloren had"-.

"Zo", klinkt weer het refrein, "is er, zeg Ik u, blijdschap bij de engelen Gods over één zondaar, die zich bekeert".

Dus waarom zouden de Farizeeën Jezus kritiseren om wat Hij doet?

Nóg onwaarschijnlijk?

Dan vertelt Jezus in één adem nog een verhaal. En nu gaat het niet meer over één op honderd, of één op tien, maar over één op twee!

Een vader had twee zonen

In schitterende beeldende taal beschrijft Jezus de "teloorgang" van de jongste zoon. En op onnavolgbare wijze wordt verteld hoe uiteindelijk de vader zijn bekeerde zoon terugvindt. "En toen hij nog veraf was, zag hem zijn vader en werd met inwendige ontferming bewogen".

En dan horen we opnieuw van de vreugde over het vinden van het verlorene - "En de vader zei tot zijn slaven: (...) en laten wij een feestmaal hebben, want mijn zoon hier was dood en is weer levend geworden, hij was verloren en is gevonden"-.

Precies op dat moment kiest Jezus voor een andere voortzetting waardoor zijn betoog zijn aangrijpende en open einde heeft gekregen.

De voor de hand liggende voortzetting was geweest het ons inmiddels vertrouwde refrein: Zo is er blijdschap in de hemel over één zondaar die zich bekeert. En met die voortzetting had Jezus dan de Farizeeën moeten overtuigen van het gelijk van Zijn levensstijl.

Maar wat Hij zegt is: "En zij begonnen feest te vieren". Om vervolgens te signaleren dat het ook bij niet meer dan een begin van feest blijft! Want er wordt direkt een domper op het feest gezet, namelijk door de oudste zoon; en die spreekt de taal van: de Farizeeën! Zij morren immers en zeggen: deze ontvangt zondaars en eet met hen!

Dus de Farizeeën, op wie Jezus reageert, bevinden zich nu ineens binnen het verhaal! Hij voert hen sprekend in bij monde van de oudste zoon, die tot zijn vader zegt: "Zie, zovele jaren ben ik al in uw dienst en nooit heb ik uw gebod overtreden" -kan prachtiger gezegd worden hoe Israël met de HERE leeft?- "maar mij hebt gij nooit een geitebokje gegeven om met mijn vrienden feest te vieren".

Met andere woorden: Jezus verwijt de Farizeeën, als leidslieden en representanten van heel Israël, Gods oudste zoon, jaloezie.

Zij hebben van hun dienen van God onbewust een exclusief recht gemaakt; anderen horen er niet bij. Daar kunnen ze althans niet blij mee zijn. Het doet aan het verhaal van Jona (= duif, symbool van Israël) denken.

En zij begonnen feest te vieren.

Bedoelt Jezus daarmee ook dat het feest compleet zou zijn geweest als de leiders van Israël zich wèl hadden verheugd? Als zij blij waren geweest met al degenen die in Jezus door de ogen van de Vader gevonden worden?

Zou dan de nieuwe aarde begonnen zijn?

Hoe dan ook, de oudste zoon mort en wil het feest niet mee vieren.

En het verhaal eindigt open; een Vader die buiten probeert zijn oudste zoon te overreden: "Kind, gij zijt altijd bij mij en al het mijne is het uwe. Wij moesten feestvieren en vrolijk zijn, want uw broeder hier was dood en is levend geworden, hij was verloren en is gevonden."

Ik trek de lijn van deze binnen-Joodse discussie door naar de verhouding Israël en de volkeren.

Een Vader die wacht: al bijna tweeduizend jaar.

Tot eindelijk het feest kan worden doorgezet; totdat ook zijn oudste het meeviert.

Als wij dan op onze beurt, in het huis van de Vader gekomen vanuit de wereld-schare, maar niet zullen reageren met een: hij hoort er niet meer bij. Als dan bij ons het Evangelie maar geen exclusief recht is geworden: anderen horen er niet bij! Tenzij ze worden zoals wij.

Je houdt je hart vast; wij hebben de afgelopen twintig eeuwen zoveel denigrerends over onze oudste broeder gezegd. Gezegd dat alle ellende zijn eigen schuld was; zijn verdiende loon voor zijn hoogmoed. We hebben van de Kerk een niet-Joodse aangelegenheid gemaakt. Wie verstaat nog dat we (naar de titel van een boek van H.Vreekamp) "zonder Israël niet volgroeid" zijn?

Ik hoop dat het anders zal gaan.

Ik geloof, dat het anders zal gaan. We gaan iets verstaan, iets vermoeden althans van het verdriet van de Vader, het intense verdriet van de HERE: er kan voor Hem pas werkelijk vreugde zijn als beide zonen samen het feest vieren.

Dus kan het voor ons ook geen feest zijn, zolang het zover niet is; het zou een feest zijn zonder de oudste en zonder de Vader. Het gezin is niet compleet.

De Vader wacht. En Zijn hart is zowel bij de één als bij de ander.

Hoe meer wij dit verstaan, des te meer zullen wij anders naar elkaar kijken, anders met de Schriften bezig zijn; en hartstochtelijk mee verlangen naar de Dag van de Verzoening, de Dag, dat het Feest dat al even begon zal worden voortgezet.

's-Gravendeel, 17 november 1985

8. DE ANDERE GOD

"Hoor, Israël:
de HERE is onze God;
de HERE is één!"
(belijdenis van Israël)

"Waarom laat God dat toe?"

"Waarom grijpt God niet in?"

Hoe vaak zal deze vraag niet gesteld zijn. Ik vind het steeds moeilijker om daar geduldig en met begrip op te reageren; en toch is dat wat je meestal doet, want als deze vraag gesteld wordt zijn de omstandigheden meestal droevig. En je wilt het mensen niet moeilijker maken.

Toch zou ik het liefst reageren met een wedervraag, namelijk: "Welke God bedoelt u nu eigenlijk?"

Want over wie hebben we het, als we het over "God" hebben? Het is zo'n vaag woord geworden. Bijna iedereen kan wel zeggen: ik geloof in God, of ze daar nu "iets" of "niets" mee bedoelen. Het doet me eigenlijk zo weinig.

Zegt iemand daarentegen: ik geloof in de HERE, de God van Israël, dan is dat zoveel concreter. Zo'n belijdenis stáát tenminste.

Dus laten we eens proberen wat uit de sfeer van het vage te komen. Wie bedoel je, als je "God" zegt? Opdat we elkaar niet misverstaan.

Bovendien blijken er zoveel verschillende denkbeelden van "God" te bestaan.

En waar ik dan met name op stuit en hier op in wil gaan is het hardnekkige denkbeeld dat God "ergens ver weg boven ons verheven" een Albestuurder is die het lot van alle mensen bepaalt. Een soort Noodlot dat over mensen beschikt, waarin ieder maar moet berusten. Of ik nu een been breek, of dat de dijken breken of vliegtuigen neerstorten, direkt is daar die reactie: waarom, o God? Kennelijk zit "Hij" daarachter.

Maar dat is Germanendom! Zulke gedachten over God horen bij de tijden dat we nog geloofden in zon, maan, Wodan, Donar, Tiwaz en Frija, naar wie we de dagen van de week hebben genoemd. Huizen die goden mét de genen van onze voorouders dan nog steeds in ons bloed? Waarom zijn we dan ooit christen geworden?

Als je zó je dagen telt, als je zó over de goden en God-zijn denkt, wordt het moeilijk te horen hoe anders de God van de bijbel, de HERE, spreekt.

Op deze manier zijn sommige bijbelteksten een compleet eigen leven gaan leiden; ze worden telkens geciteerd binnen het kader van een heidens Gods idee. Bijvoorbeeld dat het "je tijd is" als je sterft, en dat het "Gods wil is", als je iets ergs overkomt.

Maar zo is het niet; zulke dingen staan nergens "geschreven", hoe hard mensen dat ook beweren.

In de bijbel gaat het niet over een grote, ver verheven God, die onbewogen ons lot bepaalt, maar over een -als ik zo mag zeggen- veel "kleinere" God; een God vlakbij de mensen, een God die liefheeft en trouw blijft, maar die ook teleurgesteld kan zijn, of kwaad, of berouw kan hebben. Dat allemaal kom je in de bijbel tegen.

Als Israël de beroemde woorden van Genesis 1 opschrijft, zijn ze al eeuwen met deze God onderweg.

Zij weten inmiddels hoe anders Hij is; "heilig", zeggen zij, en "uniek".

En zij schrijven de woorden van Genesis 1 op terwijl ze als volk in een grote crisis zijn: ver van huis, gedeporteerd naar Babel. Daar in Babel maken ze pas goed kennis met de manier van geloven van de Babyloniërs. Die blijkt niet zo veel anders dan bij ons de oude Germanen. Met stomme verbazing zien ze hoe die Babyloniërs zon, maan en sterren aanbidden en geloven in de almacht van de goden; en eigenlijk bang zijn voor hun goden. Je kunt je tegen wat zij over je beschikken niet verdedigen; "het zijn geen mensen die het je aandoen".

En hoewel ze dan zelf in een diep dal zitten, gedeporteerd en wel, schrijven ze daar dwars tegenin hún verhaal, de belijdenis van hún God, de HERE (JHWH, d.i. IK BEN ERBIJ).

Ze vertellen van de chaos die de wereld steeds weer is. Van donkerheid en woestheid die van begin af aan de wereld dreigen. Maar dat in die chaos de Geest van hún God "zweeft" (Gen. 1:2). Een bijzonder woord wordt daar gebruikt, dat we alleen nog terugvinden aan het slot van de Thora, als verteld wordt hoe de HERE voor Israël altijd is geweest als "een arend die boven zijn jongen zweeft": paraat om zo nodig direkt onder hen te duiken en hen te dragen als zij vallen. Hij is hun hulp en hun licht. Ook in het donker van de ballingschap, waarin ze door eigen schuld vertoeven.

Zij vertellen op hun manier hoe zij leven (in elk geval willen leven) bij het licht van het Woord van deze hun God. Want Hij is het licht en het leven der mensen; niet zon en maan! De Israëlieten willen die namen (voor de Babyloniërs goden!) zelfs niet eens noemen in Genesis 1; ze hebben het over slechts een "grote en een kleine lamp".

Maar de HERE, die is Licht!

Zijn eerste woorden zijn zelfs: Er zij licht. Want waar Hij spreekt wordt het licht, zeggen ze. Zijn Woord is als licht: als bij een jongetje dat bang is in het donker en om zijn vader roept. En als hij vader (of moeder) dan maar hóórt is het al goed, ook al kan hij nog geen hand voor ogen zien. De stem van vader of moeder is als licht in het donker!

Zo leeft Israël. Zo leven christenen.

"Uw woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad", zeggen ze dan, naar Psalm 119. Die tekst duidt op een heel klein lichtje, een olielampje maar (iets anders hadden ze in die tijd immers niet). En meer ís het Woord van God ook niet voor hen temidden van het donker van de wereld!

Er blijft veel, heel veel donker. En dat donker omgeeft hen allemaal. En God doet dus ook niet met één klap al dat donker, ziekte en dood, weg.

Maar Israël gelooft dat ze met de HERE en Zijn Woord (en je moet dichtbij dit olielampje blijven om de volgende stap te kunnen zetten!) dwars door alle donker heen naar het licht zal gaan van een nieuwe dag, een nieuwe wereld.

Zo telt zij de dagen van de week: eerste dag, tweede dag, enz. Elke dag is er één met het Woord, en niet met de machten.

En zij telt ze vanaf de avond: "En het was avond geweest en morgen geweest: de eerste dag". Een Jood begint elke nieuwe dag in de avond! En dan moet het dus eerst altijd nog door alle donker heen voordat het licht wordt. En zo leven Joden alle dagen, van generatie op generatie.

En ze maken wat donker mee onderweg. Toch blijven ze hopen, vertrouwen op deze hun God: IK BEN ERBIJ. Een God die meegaat.

Op Hem vertrouwend durven zij zeggen "Mijn tijden zijn in uw hand". Dat wil zeggen: mijn leven is in uw hand; en niet "mijn doodsuur", wat wij ervan hebben gemaakt.

Zoals zij die tekst uitspreken is hij een getuigenis van volkomen geloofsvertrouwen in hun hemelse Vader, een leven lang, en niet van een uiteindelijk mokkend buigen voor een macht die sterker is dan wij.

Jezus kan, denkend aan de machtige zorg van de hemelse Vader, zelfs zeggen: Er valt geen mus van het dak en geen haar van je hoofd "zonder de Vader"; in de uitleg van Lucas betekent dat zoveel als: niet één van die is vergeten bij God! (Luc. 12: 6) Dat is heel wat anders dan dat alles wat er gebeurt "Gods wil" is, zoals wij vanuit onze Godsbeelden deze tekst hebben uitgelegd.

De meeste dingen op deze aarde zijn, vrees ik, juist niet naar Gods wil.

Wij hebben een grote mate van eigen verantwoordelijkheid ontvangen. De manier waarop we die verantwoordelijkheid invullen is oorzaak van menige ramp. Toch zien we bij rampen vaak alleen de reactie, dat we God de schuld geven, of op z'n minst vragen waarom Hij dat liet gebeuren. Terwijl Hij er toch part noch deel aan heeft.

Maar kennelijk willen we liever geen zelfonderzoek of we wel op de goede manier bezig zijn. Wij zijn het zelf die onder de zeespiegel blijven wonen, ook al zijn de dijken al eens gebroken; en wij zijn het zelf die elke drie minuten een vliegtuig van Schiphol laten opstijgen, ook al weten we van het risico dat zo'n vliegtuig neer kan storten. We verbazen ons niet als we zieke vis uit de Noordzee ophalen, maar als we zelf ziek worden dan heeft God dat ineens gedaan?! Maar we gaan rustig door met ons oppervlakkige leven.

We mogen, als we dit allemaal echt menen, wel elke avond dankdiensten organiseren voor alle dijken die het hielden; al de vliegtuigen die niet neerstortten; gezondheid die nog duurde; enz. enz. Waarom wel "waarom" geroepen bij verdriet en niet bij vreugde?

Ik herinner mij een prachtig en intrigerend verhaal. De preciese details weet ik niet meer, maar het gaat ongeveer zo.

Een vrome en geleerde rabbi werd uitgenodigd voor een ontmoeting met God zelf.

Reeds geruime tijd voor die ontmoeting bezochten zijn vrienden hem om hem met deze grote eer te feliciteren.

Tegelijk kwamen ze ook met allerlei suggesties en vragen. De grootste vraag, de hamvraag, was wel voor allen: waarom laat God zoveel ellende op aarde toe? Waarom grijpt Hij niet in?

Ze bezworen hun vriend dat hij die vraag vooral aan God zou stellen. Eindelijk zou dan een antwoord komen op de vraag die zoveel mensen op aarde bezig hield.

Niet lang daarna vond de grote ontmoeting plaats.

Na afloop bezochten hem al weer snel zijn vrienden.

"En, hoe was het?"

De rabbi glom aan alle kanten. Er waren geen woorden voor, zei hij. Het was in alle opzichten groots geweest.

"En heb je de vraag gesteld, de hamvraag?!"

Nu keek de rabbi wat verlegen voor zich uit. Nee, bekende hij, hij had de hamvraag niet gesteld.

"Waarom niet, dit is toch wat ons allen bezig houdt?"

"Weet je", zei de rabbi, "toen we daar zo samen over allerlei zaken zaten te praten, had ik plotseling het gevoel dat Hij mij telkens iets wilde vragen, maar er niet mee over de brug durfde te komen. Ik had sterk het gevoel dat ik die vraag kende, namelijk: waarom laten jullie, mensen, op aarde al die ellende toe? Waarom doen jullie daar niets aan?"

En omdat ik het antwoord op deze vraag niet had geweten, durfde ik de hamvraag niet te stellen."

Nee, de meeste dingen zijn beslist niet naar Gods wil.

Alleen dit weet ik wel, als ik door wat voor oorzaak ook in ellende ben: Hij wil erbij zijn. Zo is de Naam van Israëls God. Zo is de HERE.

Hij tilt eraan! En Hij neemt het mee naar Zijn toekomst! Dat troost de gelovige onderweg.

Joodse geleerden spelen ook graag met de woorden van de Schrift.

Waarom begint de bijbel met een Beth, vragen ze (de 2e letter van het Hebreeuwse alfabeth).

Omdat die letter eruit ziet als een hand, zeggen ze. Het is de hand van God die ons beschermt, die om ons heen is.

Alleen naar één kant is die letter open: in de leesrichting! En die leesrichting is de leefrichting!

Wandel bij die woorden in een verantwoordelijk leven! Geloof alleen!

En je zult in dit Woord, wandelend met de woorden van deze "kleine" God van een klein volk, de enige echte God ontmoeten. Hij is uniek; totaal anders dan wij ons de goden voorstelden!

En daarin werkelijk een groot God! De HERE, die is God!

En van deze God, deze Vader, durf ik dan zelfs als een kind te zeggen "Mijn pappie kan alles!". En ik mag met Hem vechten als ik Hem niet begrijp, mij toch afvraag waarom Hij ellende toelaat in mijn leven. Nooit hoef ik te berusten; dat woord komt in het woordenboek van deze God niet voor. Ik weet dat ook Hij het beste wil!

Ik geloof in God, de Vader, de Almachtige; in die volgorde en nooit anders, op straffe in handen van heidense goden te vallen.

Zoetermeer, 12 januari 1992

9. BASIC TRUST

*"Dit heb ik wel ontwaard,
dat het uit de hand Gods komt"*
(Prediker, zoon van David)

De woorden van Jezus uit de zogenaamde Bergrede zijn op het eerste gezicht ronduit schokkend: "Weest niet bezorgd over uw leven, wat gij zult eten of drinken, of over uw lichaam, waarmee gij het zult kleden" (Matt. 6:25-34). Ons hele leven draait nu juist om deze zorg! En nog wel om meer ook. In wat wij onze "verantwoordelijkheid" noemen past ook onze zorg voor de toekomst, ons bestaan morgen, en volgende week, en zelfs volgend jaar! Wij dekken ons in voor een rustige oude dag, wij hebben sociale voorzieningen zoals AOW en WAO; wij verzekeren ons bij allerlei maatschappijen tegen rampen en ongeval.

En zodra wij enig bezit hebben brengt dat zijn eigen zorg weer mee: hoe zullen we het behouden, of nog uitbreiden?

Nu zegt Jezus daar in feite ook geen kwaad woord van. Ook Hij weet dat we middelen van bestaan nodig hebben. Ook, zo zegt Hij, de hemelse Vader weet dat u al deze dingen nodig hebt.

Alleen, en op dat punt draait Hij alles om, onze motivatie deugt Zijns inziens niet.

In mijn eigen woorden zegt Hij ongeveer dit: De manier waaróp jullie met al die dingen bezig zijn, die klopt niet. De reden waaróm jullie zo bezorgd zijn, die deugt niet. Jullie schermen wel met woorden als "verantwoordelijkheid", maar ik zal jullie zeggen waarom jullie zo bezorgd zijn: in wezen ben je gewoon bang. Bang om kwetsbaar te zijn; bang voor de dood ten diepste.

Veel bezorgdheid is puur drang tot zelfbehoud.

En je denkt bewust/onbewust, dat als je nu maar genoeg geld en goed hebt, goed verzekerd bent enz., dat je dan niets gebeuren kan.

Maar zo'n leven is een schijn-leven; zulke zekerheid is schijn-zekerheid. Je denkt alles in de hand te hebben en je hebt in wezen niets in je hand. Je hebt zelfs het volgende uur, de volgende minuut nog niet in je hand. "Wie van u kan door bezorgd te zijn één el aan zijn lengte toevoegen", m.a.w. wie kan door bezorgd te zijn 65 cm., -één stap!- aan zijn levenslengte toevoegen?

Dus waartoe dient al die bezorgdheid per saldo? Je maskeert er alleen je (levens)angst maar mee. Je bent gewoon uit op zelfbehoud. En zo leren we het onze kinderen al op school, ook in het zg. christelijk onderwijs. Eerst ikzelf, dan jij, later ook hij misschien nog: ik heb, jij hebt, hij heeft; wij hebben, jullie hebben, zij hebben.

En dan leert Jezus een andere stijl, een andere weg en (volg)orde.

Hij zegt zoveel als: Geef nu eerst jezelf eens op. Verlies jezelf nu eerst eens aan de HERE. Verlies jezelf aan het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid. Leg je leven in

Gods hand. Dan hoef je je daarover, over je leven, om te beginnen geen zorgen meer te maken. Niet druk met zelfbehoud uit een verborgen angst voor de dood, maar -integendeel- wetend dat je leven veilig en zeker is in Zijn hand; al zou ook het volgende uur je laatste zijn!

Laat de basis van je leven vertrouwen zijn; basic trust.

En pas dan, maar dan ook echt, gaan we eens zien wat we dit uur, deze dag kunnen doen; want natuurlijk gaan we ook zorgen! Maar nu vanuit een andere houding en basis. Al wat je hebt, het is gekregen; uit de hand van God komt het. En wat kunnen we er in Zijn schepping mee doen?

Vandaag! Niet morgen. Want of je er morgen nog bent, en hoe je dan overeind moet blijven temidden van het kwaad, daar hoef jij niet over in te zitten. Hoeveel mensen zouden er niet zijn die eigenlijk nooit vandaag leven, aan echt leven en beleven elke dag niet toekomen, omdat ze altijd al weer bezorgd zijn over morgen? Als je er morgen nog bent, wel, dan is het opnieuw "vandaag" en is Hij nog steeds je Vader, die ook dan over je waakt! Dus leef altijd vandaag, leef met de dag!

Vandaag, deze dag, elke dag, zegt Jezus, heeft al genoeg aan zijn eigen kwaad. Haat, onrecht, oneerlijkheid, geweld, ze zijn vandaag al ten hemel schreiend. En wat kan ik daar vooral vandaag aan doen? Strooi ontspannen rond wat je zelf aan gaven hebt gekregen. Wedden dat er morgen nog genoeg uit te delen is?

Hoe kan ik met mijn gaven werken aan "gerechtigheid"?

Hoe kan ik, met al wat ik van God gekregen heb, ervoor zorgen dat hij daar "heeft", en dat jij genoeg hebt?!

Dat is de volgorde van de rijtjes werkwoorden op de hebreeuwse school, in Jezus' stijl: hij heeft, jij hebt, ik heb. Hij voorop, ik achteraan. Want eigenlijk had ik toch al alles; ik hoefde niet eerst aan mijzelf te denken, want ik had alles al, geborgen als ik ben in Gods hand.

En alles wat ik verder nodig heb, dat weet mijn hemelse Vader; dat wordt, zegt Jezus "bovendien" geschonken, je extra toegeworpen, als een soort relatie-geschenk!

En zeker een christen kan dus, in deze gedachtengang, echt zorgen voor de naaste, elke dag opnieuw. De heiden in ons is zo vaak ten diepste toch alleen maar druk met zichzelf; daar is het hemd toch nader dan de rok. Maar een christen zou echt moeten kunnen zorgen voor de ander, omdat hij zich over zichzelf geen zorgen hoeft te maken.

En elke avond van de dag slaap ik met de Vader in; naar het Joodse kindergebed: Vader in uw handen beveel ik mijn geest.

En dan zien we wel weer in welk licht van welke morgen we onze ogen weer opslaan. Hoe dan ook, in Zijn hoede welgeborgen.

's-Gravendeel, 13 januari 1984

10. " IK KAN NIET MEER!"

"Wij hebben lief, omdat HIJ
ons eerst heeft liefgehad"
(Johannes)

Je komt ze regelmatig tegen in je pastoraat: de mensen die voor hun gevoel óp zijn; "ik kán niet meer"!

En niet omdat ze al zo op leeftijd zijn of door een lichamelijke handicap, maar gewoon omdat ze dood- en doodmoe zijn.

Ze hebben voor hun gevoel tegen de klippen op gevochten, maar het mocht niet baten.

Hun verhalen verschillen.

De omstandigheden waren voor de één zus en voor de ander zo; maar voor hun allen geldt dat ze "er van alles aan gedaan hebben", en het resultaat is uiteindelijk dat ze zelf moe en uitgeput zijn van de (vaak jarenlange) inspanningen.

En heeft het zin gehad?

Ze hebben, zo lijkt het, alleen zichzelf maar uitgeput.

Vervolgens komen daar dan nog vaak zelfverwijten bij. Ik zou toch nog alles moeten kunnen! Moet je anderen van mijn leeftijd zien! Moest je mijn moeder vroeger zien!

Ook zelfverwijten uit "christelijke" bron: we moeten er toch zijn voor de wereld! Ledigheid is des duivels oorkussen! Je moet je naaste toch liefhebben, en daarbij toch jezelf verloochenen?!

Zo voelen ze zich ook nog schuldig. Ik schiet tekort. Ik ben waardeloos, ik ben een nul.

Het is moeilijk deze mensen op een ander spoor te krijgen.

Ik probeer het soms maar vragenderwijs.

Waarom ben je zo uitgeput?

Wie heeft die inspanning van je gevraagd? God??

Wat ben je eigenlijk aan het bewijzen? Voor wie?

Hoezo zelfverloochening? Dit is zelfvernietiging.

Wil je jezelf verloochenen dan zul je zelf toch eerst iemand met zelfbewustzijn, plannen en ideeën moeten zijn!

En vaak weten zulke uitgeputte mensen niet eens meer antwoord op de vraag: wie ben je zelf, en wat wil je eigenlijk zelf?!

Met de uitgeputte mens gaan we op zoek naar de bron van wat als christen ook ons zelfbewustzijn mag bepalen.

Het moment waarop Jehoshuah/Jezus zijn leerlingen "liefheeft tot het einde" -Hij wast hen als een slaaf de voeten, geeft zich tot aan het kruis- is tegelijk een moment van een enorm zelfbewustzijn: "wetende dat de Vader Hem alles in handen had gegeven en dat

Hij van God uitgegaan was en tot God heenging" (Joh.13:3).

De zelfverloochening komt kennelijk uit een groot zelfbewustzijn op!

Anders gezegd:

Je wilt je naaste liefhebben?? Prima, maar dan maken we die zin eerst helemaal af. Het gaat erom je naaste lief te hebben, zoals je zelf bemind bent!

En weet je jezelf wel bemind?! Door mensen om je heen? Vooral: door God zelf in Jezus Christus?

Weet je, durf je geloven dat je er van de HERE, de God van Israël, mag zijn!?! Een Koningskind om Jezus' wil!

En dat je daarvoor niet eerst van alles hoeft te bewijzen?

Je hoeft liefde, en zeker Zijn liefde, niet te verdienen!

Je bent bemind! Dat kan de enige basis zijn voor een gezond leven en zelfbewustheid.

Dan verandert de blikrichting. Dan hoef je dus niet te kijken naar alles wat je tekort komt, waarnaar je nog moet streven, maar dan mag je leven uit hetgeen je geschonken is.

Houd van jezelf, omdat HIJ van je houdt.

Zorg voor jezelf, omdat HIJ zorg over je heeft.

Je mag er zijn, omdat HIJ wilde dat je er was, met dat, jouw eigen, unieke bestaan.

Wij allemaal moeten steeds weer leren niet uit de armoede te leven, uit het tekort ("ik kan niet" en "ik kan niet meer"), maar uit de rijkdom die ons gegeven is. Geen enkel mens kan geven wat hij niet heeft. Je kunt alleen maar geven van wat je hebt. Pas dán "kun je weer".

Eerst maar eens uitrusten dus, als je "uitgeput" bent. Dat mag van onze God en Vader!

En pas opnieuw beginnen als je weer "hebt" om te geven.

Maar nu anders dan eerst: levend vanuit het heilsfeit dat niet wij het hoeven te volbrengen, maar dat Hij het voor ons al lang "heeft volbracht".

Je wordt bemind! Je mag er zijn! Om Jezus' wil!

Zoetermeer, 21 juni 1991

11. DE PIRAMIDE MOET OP Z'N KOP!

"Zijt Gij dus toch een koning?"
(Pilatus)

Je hebt je talenten niet voor niets gekregen, zeggen ze dan; je moet hogerop, zo hoog mogelijk in elk geval!

Waar halen ze die wijsheid vandaan? Wie beweert dat?

Het zal wel ergens uit onze cultuur en onze maatschappij komen, want daarbij sluit zo'n filosofie naadloos aan. We vormen met z'n allen een soort piramide, met aan de top de machtigsten. En ieder probeert zo hoog mogelijk te komen zodat je andere mensen overtreft, achter je laat, onder je; je kunt op ze "neerkijken".

Ondanks de verkondiging van het Evangelie schijnt deze manier van doen en denken de laatste waarheid. Er zijn er zelfs die beweren dat God Zelf het zo bedoeld heeft!

Onze hele denkrichting is: omhoog, richting "top"!

Het Evangelie vertelt echter iets heel anders. Ik heb mijn talenten helemaal niet gekregen om daarmee hogerop te komen!

In het Evangelie hoor ik van iemand die het meeste talent had van allen, begiftigd met gaven als geen ander mens. En wat deed Hij met dit talent?

Om het antwoord op die vraag te kunnen begrijpen moet je eerst bedenken dat Hij anders denkt over het begrip "macht".

Hij ziet die machtspiramide van ons ook wel, maar die gaat Hem niet ver genoeg.

Hij vindt eigenlijk die piramide van ons wat slapjes. Het mag, op de keper beschouwd, nauwelijks macht heten wanneer je aan de top zit. Je zetelt dan immers boven al die anderen; je "zit" op hen, zij dragen jou, je bent hun (betaalde) heerser, en daarmee uit.

Nee, dit is wat Hij doet:

Hij zet die hele piramide in gedachten op z'n kop! Zodat degene die aan de top zat nu ineens onderaan zit; al die anderen rusten op zijn schouders!

Dat is macht! Dat kost kracht! Al die anderen dragen!

En dít is wat Hij gedaan heeft: Hij, die het meeste talent had van allen, Hij werd die alleronderste steen van heel die piramide. Hij heeft onze hele wereld op zijn schouders genomen! Hij heeft ons allen gedragen!

Hij ging met zijn talent niet hogerop, maar naar beneden!

Zijn koningschap betekende dienen.

De soldaten van Pilatus hebben op zo'n denkrichting helemaal niet gerekend (en wie rekent er wel op?); dit koningschap wordt door hen dus ook niet (h)erkend. Een koning behoort bóven hen te staan, is hun idee; dat blijkt wel uit hun spot.

Maar: Hij is dus toch een koning! Machtiger dan koningen volgens óns denkpatroon.

Nu heeft Paulus al gezegd: Laat die gezindheid in u zijn, die ook in Jezus Christus was (Filip.2: 1-11).

Wat betekent dat in de praktijk?

Dat betekent allereerst dat ieder van ons in heel die machtspiramide blijft zitten waar die zit.

Alleen: onze denkrichting wordt een andere! Want de piramide wordt omgedraaid!

Dat betekent een revolutie in ons denken!

Andersom denken.

Boven is nu onder, en onder blijkt nu boven.

Het betekent, dat ik met mijn talent nu niet meer hogerop moet; nee, het betekent dat ik mijn talent nu juist moet gebruiken om verder naar "beneden" te komen, om meer mensen te dragen!

De mensen, die ik meende gepasseerd te hebben of over wie ik meende te heersen, blijken nu juist de mensen te zijn, die ik draag. Zij zitten boven mij!

Het gaat niet meer om heersen, het gaat om dienen.

De piramide staat op zijn kop!

Er is geen ruimte meer voor jaloezie in de richting van mensen die hoger zaten dan ik, nee, want die mensen blijken nu ineens dieper in de piramide te zitten dan ik en dragen ook mij; ik ga voor hen bidden!

En ik bid God om kracht om die mensen, die ik zelf dragen mag, werkelijk te dienen. Zij zijn geen nummers of economische eenheden meer, maar mensen met gezinnen, voor wie ik verantwoordelijk ben.

Het is zo simpel eigenlijk. Ieder mag blijven zitten waar hij/zij zit. Het gaat alleen maar om een andere manier van denken.

En je haalt ze er zo uit, de managers, artsen, dominees enz. die denken vanuit hun machtspositie, en degenen die werkelijk "andersom denken" en hun werknemers, patiënten en confidenten echt zien en dragen.

Voor de laatsten is de vraag alleen nog maar: wie ben ik, dat ik dit doen mag?

En, hoe zou ik dit kunnen doen, tenzij ik weet, dat ik zelf gedragen wordt door anderen, ook in gebed?

En vooral, hoe kan ik dit doen tenzij ik mijzelf met alle anderen ten diepste gedragen weet door Hem die de minste der mensen werd, de alleronderste steen. En die juist daarom, en daarom alleen het Hoofd, de Heer van ons allen genoemd mag worden?!

O God, leer ons andersom denken.

's-Gravendeel, 31 maart 1985

12. AANVAARDT ELKANDER

*"Maar wie zijt gij,
dat gij uw naaste oordeelt?"*
(Jacobus)

Wat in het vorige hoofdstuk aan de orde was, waaraan ook de titel van dit boekje is ontleend, zou vanzelfsprekend de basis moeten zijn van de omgangsvormen in en van de Kerk.

Het is echter de teleurstelling van velen ook in de Kerk zo weinig van het andersom denken te bespeuren.

Ook daar gaat het vaak om de macht. De geloofsbeleving van de één schijnt de norm te moeten zijn voor die van de ander.

Wie zich al vroeg hierover heeft opgewonden was de apostel Paulus.

Hij zet in zijn tijd de christelijke gemeente te Rome gevoelig op haar nummer, als hij ziet hoe de mensen in die gemeente elkaar de les lezen, over elkaar roddelen en oordelen.

De manier waarop hij dat doet is na het voorgaande hoofdstuk nu des te beter te begrijpen, maar blijft verrassen. U vindt het terug in "de brief aan de gemeente te Rome", hoofdstuk 14.

De discussie in Rome draaide om twee punten. In de eerste plaats was er de vraag of je wel vlees mocht eten dat uit "heidense" bron kwam, wellicht aan afgoden was gewijd. En in de tweede plaats was er de kwestie of bepaalde dagen niet bijzonder in ere gehouden moesten worden.

We verdiepen ons hier nu niet in de achtergrond van deze vragen; belangrijk voor ons is hier dat binnen één en dezelfde christelijke gemeente twee verschillende levensstijlen voorkwamen. Aan de ene kant mensen die nogal gemakkelijk over bovenstaande kwesties dachten en geen onderscheid maakten in het vlees dat ze aten en ook geen onderscheid tussen de dagen; wat hen betreft waren alle dagen "dagen des Heren" en was het om het even waar het vlees vandaan kwam. Aan de andere kant mensen die precies onderscheid maakten tussen de verschillende dagen en die vegetarisch aten, liever dan zich te bezondigen.

Wie in de kerk zijn groot geworden kennen dat soort treurnis ook uit eigen ervaring maar al te goed. Vragen over "wat wel en wat niet mag", indelingen van christenen in vakjes met etiketten als "zwaar" en "licht", "orthodox" en "vrijzinnig", enz.

Hoe reageerde Paulus in zijn tijd hier nu op?

Wat Paulus doet is op het eerste gezicht zo vanzelfsprekend, dat je je afvraagt wat dat moet oplossen. Hij wijst namelijk op de belijdenis van Jezus als "Kurios", "Here", die zij allen gemeenschappelijk hebben.

Maar wat moet dat oplossen? Die ene belijdenis neemt de verschillen in geloofsbeleving en levenswandel nooit weg.

Maar dan doet hij een stap meer door te benadrukken wat het betekent om Jezus "Kurios" te noemen.

"Kurios" is immers een titel, een aanspreektitel; te vergelijken met bijvoorbeeld titels als "excellentie" of "professor" bij ons. Alleen is "Kurios" de hoogste aanspreektitel die er in Paulus' tijd te bedenken was. Het betekende "Heer over alle dingen", "Heer van het heelal".

Simpele vraag: hoe heeft Jezus zich die titel verworven?

Antwoord van Paulus: Hiertoe is Christus gestorven en levend geworden, opdat Hij én over doden én over levenden heerschappij voeren zou (Rom. 14:9). Met andere woorden -en we herkennen daarin ook weer die woorden van Fil. 2: 1-11 in het vorige hoofdstuk- Christus Jezus heeft de allerhoogste titel verworven doordat Hij een bepaalde weg is gegaan, namelijk de weg door de dood heen.

Hij heeft uit liefde voor de wereld Zichzelf gegeven tot aan het kruis. En omdat Hij dat gedaan heeft, zich heeft willen vernederen tot redding van mensen, "gehoorzaam is geworden tot de dood, ja, tot de dood des kruises, daarom heeft God Hem ook uitermate verhoogd en Hem de naam boven alle naam geschonken, opdat in de naam van Jezus zich alle knie zou buigen van hen die in de hemelen en die op de aarde en die onder de aarde zijn, en alle tong zou belijden: Jezus Christus is "Kurios", tot eer van God de Vader!" (Fil.2:9-11)

Zo is Jezus dus aan zijn titel gekomen. Door zijn bloed te geven voor mensen die Hem niet eens wilden.

Hij heeft dus, kun je samenvatten, de heerschappij over de wereld gekocht met zijn bloed. Althans, op grond hiervan de heerschappij van God gekregen.

Deze heerschappij strekt zich zover uit dat Paulus kan zeggen, dat niemand in deze wereld voor zichzelf leeft noch voor zichzelf sterft (vers 7 en 8). Of we nu wel of niet in Hem geloven, Hij is "de Here", en wij leven onder zijn koningschap en Hij zal over ons allen oordelen. De Redder zal ook de Rechter zijn!

En dan komt Paulus plotseling met zijn spits in de richting van de christelijke gemeente: "Gij echter, wat oordeelt gij uw broeder? Of ook gij, wat minacht gij uw broeder?"(vers 10).

Met andere woorden: Jezus als Kurios zal oordelen over allen, of ze nu "zwaar" of "licht" zijn, "wettisch" of "evangelisch", "romeins-christelijk" of "protestants-christelijk". Maar wie zijn wij om over elkaar te oordelen?!

Waar halen wij dat recht vandaan?

Wanneer hebben we dat recht verworven?

Zijn wij soms kurios over de ander, zoals Jezus? Hebben wij net zoals Hij ons bloed gegeven voor de ander en zo de heerschappij over hem/haar gekocht?! Die pretentie

voeren wij eigenlijk als we over anderen oordelen.

Nee, niet wij zijn kurios over een ander; ieder ander valt onder de heerschappij van Christus. En daarmee is ieder genadiger af. De Redder zal ieders Rechter zijn. En niet wij over elkaar.

Omdat Hij mij en die ander in zijn liefde verdraagt en zelfs aanvaardt, tot vandaag toe duldt in kerk en wereld, wie ben ik dan om die ander niet te verdragen? Ik, die zelf van genade moet leven.

Zo komt Paulus tot zijn grote woorden: Aanvaardt elkander.

Dat gaat dus verder dan "duldt elkaar". Het gaat om aanvaarding van de ander, ook en juist in zijn anders zijn: zijn andere geloofsbeleving en zijn andere levensstijl!

Betekent dat, dat kritiek helemaal uit den boze is?

Men heeft de woorden van Paulus "ieder zij voor zijn eigen besef tenvolle overtuigd" wel eens zo geduid. Maar zo staan ze er niet. Ze staan er als een oproep aan ieder tot zelfonderzoek.

Ieder moet in zijn eigen gemoed verzekerd zijn of hij met zijn inzicht en wijze van handelen voor de Here kan bestaan.

En daarop mogen en moeten we elkaar ook bevragen, zeker!

Maar niet vanuit een oordeelspositie ten opzichte van elkaar. Niet als een soort rechters over elkaar. Maar vanuit de liefde van Christus, en samen staande voor het aangezicht van Hem die de Heer is over ons allen.

Zo zullen we voor elkaar een broeder en zuster zijn, elkaar vasthoudend bij het Woord.

Voor alles jezelf, en eigen groep, bevragend.

Kan ik God danken bij alle dingen die ik doe en bij de dingen die ik laat?

En dan moeten in Rome de vegetarischen of wettischen zich maar eens afvragen of ze geen vlees eten omdat ze echt de Here willen dienen, of dat ze het laten als teken van eigen vroomheid en eigen gerechtigheid.

En dan mogen in Rome de mensen die er zo gemakkelijk over denken zich afvragen of ze dat werkelijk doen in de vrijheid van hun geloof, of dat ze zo leven uit pure oppervlakkigheid.

We kunnen tot geheel verschillende antwoorden komen en zelfs verschillen in levenswandel.

De christelijke "kunst" is de aanvaarding van elkaar. Wie God kan danken voor wat hij al of niet doet is ver-antwoord bezig. En oordelen zijn niet aan ons. Wel voorbeden!

Trouwens, als het waar is wat Jezus zegt, dat we zelf geoordeeld zullen worden naar de maat waarmee we anderen gemeten hebben (Matt.7:2), kan die maat maar het beste heel ruim zijn!

Er werd mij vroeger op catechese een verhaal verteld van Urker vissers, die in de tijd dat nog gezeild werd op een keer dagen lang noodgedwongen in de haven moesten

blijven liggen in verband met het weer. De lang verwachte weersomslag had vervolgens uitgerekend op een zondag plaats. Daarop vroegen ze aan de dominee of ze bij wijze van uitzondering niet op zondag uit mochten varen; ze lagen toch al te lang aan wal. Daarop moet de predikant Paulus hebben geciteerd: ieder zij voor zichzelf tenvolle overtuigd!

Toen voeren sommigen uit, anderen niet.

Er werd op die catechisatieles niet verteld of ze elkaar hebben nagewezen, zo van "daar heb je die oppervlakkige christenen" of "kijk daar die vromen".

Laten we hopen dat ze elkaars verschillen van harte hebben geaccepteerd, terwijl ieder blij was met wat hij zelf al of niet kon doen; en dat ieder God daarbij dankte.

Herwijnen, 17 mei 1981

13. WIE IS MIJN MOEDER?

*"Opdat wij waarlijk vrij zouden zijn,
heeft Christus ons vrijgemaakt"*
(Paulus tot de Galaten)

Marcus beschrijft in zijn Evangelie hoe Jezus binnen de kortste keren in konflikt komt met de leiders van zijn volk en met zijn eigen familie. Beiden vallen over dezelfde dimensie in Jezus' optreden, namelijk dat er geen limiet in zit.

De leiders van het Joodse volk ergeren zich eraan hoe Jezus alle godsdienstige vormen en regels relativeert. Alle regels waarbij mensen in die tijd zekerheid vonden, Hij prikte er doorheen door te stellen: als daar niet achter zit een levende relatie met God, een leven uit liefde tot Gods Woord, dan zijn het dorre en dode regels. De relatie met de "bruidegom" (Christus zelf; Marc. 2:18-22) bepaalt het dagelijkse leven, en niet het feit of het volgens de kalender een feestdag dan wel een vastendag is.

Met dergelijke woorden maakte Hij mensen vrij van godsdienstige banden, vrij van letterknechterij, om hen in plaats daarvan in een directe band met Woord en Geest te laten leven.

In het konflikt met zijn familie gaat Hij voor ons gevoel wellicht nog een stap verder.

Wat geeft immers meer verband aan ons leven dan de sociale banden, de relaties met elkaar, zeker ook die van bloedverwantschap? Wat bepaalt ons leven eigenlijk meer dan de ouders die we hebben/hadden, het gezin waaruit we komen, het sociale milieu waarin we opgroeiden?

En nu zegt Jezus keihard: met mijn komst tellen ook die banden en structuren niet meer. Zelfs de band met de moeder maakt Hij los.

Als zijn moeder en broers zich grote zorgen over Hem maken omdat Hij in ontferming over de schare eigen gezondheid niet telt

- "Hij is gek geworden!", zegt zijn familie (Marc. 3: 21)-, reageert Jezus tenslotte met een "Wie zijn mijn moeder en mijn broeders?"

Dat moet zijn moeder, dat moet toch elke rechtgeaarde moeder door haar ziel gaan! Als zoon of dochter zoiets zegt, dat doet pijn.

Een hard woord. Een Gods-woord?

Hoe hard ook, er is in elk geval niet veel psychologisch inzicht nodig om een kern van waarheid in dit woord te weten.

Een mens moet losgelaten worden om zichzelf te kunnen zijn/worden. Menige psychische ziekte komt daaruit voort, dat een zoon of dochter niet loskomt van vader of moeder. Een te sterke band met de ouders, of die nu als positief wordt beleefd of juist bestaat uit verdriet over gebrek aan die band, remt een zelfstandige ontwikkeling.

In het verband met deze tekst uit Marcus denk ik nu aan die ouders die hun kinderen niet echt laten gaan in een eigen leven. "Vertrouw je me nu, of niet?", vraagt zoon of dochter ten diepste; de ouder reageert echter voortdurend met woorden en gebaren die een "jawel..., maar" uitdrukken.

Andersom kennen we het verschijnsel dat kinderen hun ouders niet vrij laten; zij kunnen hun keuzes niet respecteren.

Maar loslaten -uiteraard na een bepaalde tijd van vasthouden!- hoort bij volwassen worden, tot zelfstandigheid komen. Mensen moeten hun eigen fouten kunnen maken. Anders kun je psychisch niet groeien.

Dat geldt overigens alle menselijke relaties. In elke band met een ander mens dreigt het gevaar dat ik die ander wil vormen naar mijn beeld. Maar wanneer ik dat doe laat ik hem of haar niet vrij.

En daardoor ben ik van de weeromstuit ook zélf niet vrij! Want ik blijf me eindeloos zorgen maken, en regelen, en vormen en boetseren aan en voor die ander.

Maar de ander is er niet -en dan passeren we de psychologie en wordt het theologie- om te beantwoorden aan mijn beeld, nee hij of zij is geschapen naar Gods beeld! Dat wil zeggen: geschapen om te leven in een eigen persoonlijke en unieke relatie met de HERE; antwoord te zijn op Gods stem; te beantwoorden aan de bestemming die Hij met dit leven heeft. Dat zal ik me bij alle hulp die ik in levens mag zijn moeten blijven realiseren!

En als ik dus niet kan of durf los te laten, kan die ander niet naar die bestemming toegroeien. Dan kan die ander ook niet groeien in geloof! Geloven is immers niet anders dan "vertrouwen". En hoe kan iemand groeien in zelfvertrouwen én overgave als hij of zij nooit echt vertrouwd werd en nooit echt met iemand vertrouwd was?

Loslaten is van belang voor de ander én voor mijzelf om te kunnen blijven groeien.

Zo kan ook het vertrouwen van Maria niet groeien als zij nú niet loslaat.

Hoe hard het woord van Jezus ook is, uiteindelijk is dit ook voor moeder Maria bevrijdend Evangelie.

Zo lang ze blijft vinden "mijn zoon moet toch eigenlijk zus of zo" stagneert alles, blokkeert alles.

Maar als ze Hem nu loslaat, en Hem vertrouwt, dan wordt ze ook zelf vrij om door te groeien, door te groeien ook in haar geloof in God. Zeker als ze straks mag zien hoe Jezus zo tot zijn bestemming komt, en zijn roeping voor Gods aangezicht volbrengt. Ook al zal het zien daarvan pijn doen, want zijzelf zou die bestemming zeker niet voor haar Zoon gekozen hebben; en toch blijkt juist dit de goede weg voor Hem te zijn tot heil van velen.

Deze "les" zullen we ook voluit in praktijk moeten brengen in de christelijke gemeente; in de omgang daar met elkaar en de zorg voor elkaar.

Het gaat erom, zeker in de gemeente van Jezus Christus, die niet gebouwd wordt op banden van bloedverwantschap, milieu of cultuur, mensen niet te binden aan jezelf. Dan maak je hen afhankelijk.

Zeker predikanten, diakenen, ouderlingen (maar in wezen alle hulpverleners) zullen hierop bedacht moeten zijn. Het gevaar is groot mensen te binden aan jezelf, ze te vormen naar jouw beeld. En dat loopt altijd op een teleurstelling uit; of jij raakt teleurgesteld in hen, of zij in jou.

Nee, zeker als ambtsdrager -maar het geldt alle gemeenteleden onderling evengoed- gaat het erom de ander alleen te binden aan Christus en Zijn Woord.

Ik kan niet voor de ander geloven. Ik kan niet in plaats van die ander leven. Ik ben zelf een sterfelijk en zeer beperkt mens.

Maar die ander mag zelf leven, zelf geloven, zelf een weg met Christus gaan. Daar mag ik om bidden: dat Christus met die ander meegaat.

Dat betekent elkaar los kunnen laten. Alleen dat schept ruimte voor goede verhoudingen in de christelijke gemeente.

Dan hoeft niemand bang te zijn voor dwingelandij.

We zijn veilig voor elkaars expansiedrift, en tegelijk veilig bij elkaar in Jezus' armen.

Ongedwongen vrij tegenover elkaar en toch verbonden met elkaar, toch broeder en zuster voor elkaar, maar nu alleen om Jezus' wil! Een nieuwe gemeenschap in Christus. Tussen u en mij, en tussen ieder van ons staat altijd Christus! Dietrich Bonhoeffer prentte dat jonge predikanten in opleiding in het seminarie in.

Aan Christus worden we verbonden; en via Hem zijn we stuk voor stuk met elkaar verbonden. Denken we Hem tussen ons uit, dan wordt de band weer te direkt, en eer je het weet ongezond, en de gemeente sektarisch.

Wij moeten volwassen worden, ook in geloven, ook in onze omgang met elkaar in de gemeente.

"Wie is mijn moeder, mijn broeder en mijn zuster?"

Zie, mijn moeder en broeder en zuster: zij die leven bij het Woord, leven met Christus.

En dankbaar ben ik als daar dan ook mijn bloedeigen moeder, of zoon of dochter bij is, en deze dingen begrijpt, en zich er niet door tekort voelt gedaan; integendeel!

Samen vrij in die ene gemeente, die wonderlijke, prachtige, nieuwe samenleving in Jezus Christus, onze Here!

En zie: daar zit ook Maria; een moeder samen met al diegenen die het Woord van God horen en dat in hun hart bewaren!

Herwijnen 1980/Zoetermeer 1991

14. VERGEVEN MOET???

"Here, hoeveel maal zal mijn broeder tegen mij zondigen en moet ik hem vergeven?"
(Petrus)

Het is een vraag die nogal eens gesteld wordt. Soms zelfs wat paniekerig.

"Moet ik dat, wat mij is aangedaan, dan zo maar vergeven?"

"Maar ik kan dat niet zo maar vergeven!"

"Maar ben ik dan wel een echt christen? Want een christen moet toch kunnen vergeven?"

En vaak genoeg doet "de tegenpartij" daar nog een schepje bovenop: ben **jij** nu christen; mooie christen, je vergeeft niet eens; en ik heb toch vaak genoeg gezegd dat het mij spijt!

We moeten nuchter en gezond blijven denken. Bijbels blijven denken.

Ik herinner mij een bijbelverhaal waarin iemand een schuld van tienduizend talenten heeft aan zijn heer. Dat is een gigantisch bedrag; dat zijn miljoenen guldens schuld.

In dat bijbelverhaal (Matt. 18: 21-35) zegt die schuldenaar beslist niet: "sorry hoor, het spijt me van die tienduizend talenten". Zo'n opmerking zou een lachertje zijn. Dan neemt hij zijn eigen schuld niet serieus.

Integendeel; het gaat heel anders. Zijn heer, de schuldeiser, stelt bloedserieus de schuld vast. En als die schuld niet kan worden voldaan, dan moet hij maar worden verkocht, met vrouw en kinderen en al wat hij heeft.

Vervolgens ontkent de schuldenaar niet dat zo recht gedaan moet worden. Hij zegt dus niet, dat het niet waar is! Hij zegt ook niet dat het wel meevalt! En hij vraagt ook zeker niet om vergeving; wie zou vergeving durven vragen voor zo'n grote schuld?

Wat hij echter wel doet is dit: hij vraagt om medelijden; en hij vraagt om geduld; hij wil wel zijn leven lang boeten om die hele schuld te betalen.

Dat leert ons dus al, dat niet zo maar van vergeving sprake kan zijn.

Vergeving blijkt een heel groot woord te zijn. Niet een futiliteit, die na een "sorry" kan worden afgedaan met een: zand erover, of: laat maar zitten.

Die heer in het verhaal laat niets zitten! De schuld wordt vastgesteld!

En de schuldenaar kan nooit vergeving eisen! Vergeving is geen recht! Je kunt om medelijden en geduld vragen; maar niet om vergeving, want dan denk je te gering over je schuld.

En dan gebeurt dat ongelooflijke in dat bijbelverhaal: die heer krijgt medelijden met zijn slaaf en scheldt hem de schuld kwijt!

Dat is geen recht. Dat is genade!

En dat betekent dus: Die heer zal zelf, zijn leven lang, met die schuld, dat tekort van tienduizend talenten blijven zitten! Terwijl de slaaf vrijuit gaat!

De heer draagt de schuld van de knecht.

We weten dat Jezus in dit verhaal vertelt hoe Hijzelf dit buitengewone verzoeningsgebaar van God in de richting van ons mensen is. "De straf die ons de vrede aanbrengt, was op hem".

Tegelijk geeft Hij ons in dit verhaal de norm voor ons handelen onder elkaar.

Dat betekent dat we, door wat aan ons van Godswege geschied is, van harte een echo moeten willen zijn op deze liefde, deze vergeving. Van harte bereid tot vergeven.

Maar: dat betekent dan ook, dat die vergeving nooit een recht is dat door anderen van ons geëist kan worden!

Het is geen recht, het is een genade-daad, een altijd weer verrassende echo op de liefde van God voor mensen.

De schuld wordt eerst pijnlijk nauwkeurig vastgesteld. En is er echte bereidheid tot boetedoening? In principe moet die boetedoening ook plaatsvinden. Anders forceren we onszelf maar met een zogenaamd "zand erover".

Vervolgens is er dan ruimte voor dat totaal verrassende, dat iemand kan zeggen: ik vergeef je! Dat wil zeggen: ik zal zelf mijn hele leven met deze beschadiging, deze pijn blijven zitten; die last neem ik op mij omdat ik jou toch het leven/bevrijding gun.

Dàn zal die vergeving ook als een wonder worden beleefd. En dat is ze ook: een wonderlijke echo op de vergeving van God waaruit zo iemand zelf leeft.

Een echo, waarin de aanwezigheid van de gemeente van Jezus Christus in deze harde wereld wordt geproefd.

's-Gravendeel, 16 oktober 1983

15. IUSTITIA OF GERECHTIGHEID?

*"Hij zei: Die hem barmhartigheid
bewezen heeft"*
(een wetgeleerde)

Als het over "recht" gaat, denk ik dat je kunt stellen dat het Romeinse denken het in onze cultuur gewonnen heeft.

De bron van onze wetboeken ligt niet in de Israëlitische, maar in de Romeinse wereld. Symbool voor recht is bij ons geworden (vrouw) Iustitia.

Deze vrouw is, zoals haar verschijning al laat zien, koel en objectief; emotioneel. Ze heeft een blinddoek voor: zij zal zich dus niet laten afleiden door wat voor ogen is, er is "geen aanzien des persoons". En zij heeft in haar ene hand een weegschaal en in haar andere een zwaard: er zal koel worden afgewogen - bewijslast voor en tegen, en dan zal een oordeel worden geveld - schuldig of niet schuldig.

Hoezeer haar onpartijdigheid ons op het eerste gezicht ook kan aanspreken, de mogelijkheid van de ontsporing van het recht is met zo'n gestalte al gegeven. Waar de rechtspraak zo koel en formeel wordt, kan zij onmenselijk worden. Wetten, eenmaal teruggebracht tot dorre regels op papier, worden maar al te gauw tot ijsskoude en klinische instrumenten in handen van belanghebbenden.

Waar dat gebeurt, ook in ons land, daar vraag je je af: is dat nu recht??

Als de natuur (dus "leven") moet wijken voor een vermeend groter (meestal een economisch) belang, is dat recht?

Als iemand, wiens schuld onomstotelijk vaststaat, toch wordt vrijgesproken vanwege een procedurefout, is dat recht?

Als een moeder met haar kind alvast over de grens wordt gezet terwijl de rest van haar asielzoekend gezin nog achterblijft, is dat recht?

Als vluchtelingen maanden, zelfs jaren moeten wachten op uitsluitel aangaande hun asielaanvraag, en al die tijd niet mogen werken -en daardoor veroordeeld zijn tot roken van duizenden sigaretten, spelletjes met voorbijgangers enz. (als ze tenminste niet gek worden, zichzelf doden of crimineel worden)- , is dat recht?

Officieel is dat onder ons inderdaad recht; formeel juist volgens artikel zes en zo.

Toch knaagt er iets. Wat missen we?

Naast dit van huis uit Romeinse recht is er het bijbelse begrip "gerechtigheid" uit de cultuur van Israël. Achter dat begrip schuilt een totaal andere kijk op wat recht is.

Je kunt wel stellen dat deze manier van recht doen het tegenovergestelde is van "objectief zakelijk". Bij "gerechtigheid" hoort een enorme bewogenheid en totale betrokkenheid van het hart.

Daarbij hoort een rechtspraak die niet gericht is op het uitspreken van een koel oordeel

(schuldig of onschuldig) inzake een bepaalde kwestie, maar één die uit is op het redden van het totale bestaan van een mens. Om mensen weer te-recht te brengen, terecht ten opzichte van God en de naaste.

Zij hult zich hierbij bepaald niet in mistige ambtelijke taal: wat bedrog is zal ook bedrog heten; en wat dwaas is zal dwaas heten; en wat onrecht is zal ook onrecht heten; opdat de overtreder zich bekere en tot leven kome!

Waar onze justitie inzet bij feiten en zaken, en bewijslast vergaart, daar zet dit recht in bij de mens.

"Gerechtigheid" is: met hartelijke bewogenheid luisteren, regeren en rechtspreken, in een poging mensen tot hun recht te laten komen.

Wanneer mensen dus niet tot hun recht komen -en met hoeveel mensen is dat eigenlijk niet het geval?- dan kunnen ze op deze "gerechtigheid" een beroep doen.

Zo kan bijvoorbeeld tegen God zelf gezegd worden: Red mij door Uw Gerechtigheid! (bijv. Psalm 31).

Het is een verschrikkelijk misverstand -maar je komt het helaas tot diep in de kerk tegen- dat gerechtigheid hetzelfde zou zijn als "streng in het oordelen", en daarom ook in tegenstelling zou staan tot "barmhartigheid". "God is rechtvaardig, maar ook barmhartig", kun je mensen horen zeggen. Zodat een beroep op Gods gerechtigheid om hulp deze mensen vreemd in de oren klinkt.

Ik wil in dit (veel langere) hoofdstuk een poging doen te laten zien hoe anders "gerechtigheid" werkt ten opzichte van iustitia, en tegelijk hoe "gerechtigheid" en "barmhartigheid" elkaar niet uitsluiten maar juist insluiten.

We bepalen ons bij wijze van voorbeeld tot die beroemde rechtspraak door koning Salomo, die in 1 Koningen 3:16-28 wordt beschreven. Wie dat verhaal, over de twee hoeren met respectievelijk een dood en een levend kind, niet meer helder voor de geest heeft doet er goed aan dat eerst in de bijbel te lezen.

We begrijpen direkt: dit is anders dan bij ons. Dit is rechtspraak van een andere orde. Niet een slimmigheidje, zoals sommigen ervan maken, maar echte rechtspraak!

En de mensen in die tijd hebben het bijzondere van deze rechtspraak verstaan, en belijden het ook na afloop: "Toen geheel Israël het oordeel vernam, dat de koning had uitgesproken, werden zij met ontzag voor de koning vervuld, want zij merkten, dat de wijsheid Gods in hem was om recht te doen." (vs. 28).

Deze zin is m.i. de sleutel tot het verstaan van dit hele gedeelte.

Eerst over die wijsheid. Zij merkten dat de wijsheid Gods in hem was om recht te doen. Wat is dat?

De wijsheid Gods is één van de hoogste gaven die een mens kan bezitten. Bezit je de "wijsheid Gods" dan is dat een inwoning van de Geest zelf, een goddelijke presentie in je.

In de Spreuken van Salomo wordt "de Wijsheid" met hoofdletters geschreven. Zij is een

persoon. Zij speelde reeds vóór de grondlegging der wereld voor het aangezicht van God. Zij is het Woord dat bij God was van den beginne. Zij wordt, waag ik te stellen, ten volle geopenbaard in de Messias (vgl. 1 Cor. 2).

Als de mensen dus in Salomo de Wijsheid Gods ontdekken, betekent dat, dat zij een goddelijke presentie waarnemen in hem: iemand, die dóór hem spreekt, waardoor hij waarlijk een messiaanse koning is.

Wat doet deze Wijsheid? Hoe spreekt zij recht?

We merken dat, als voor Salomo die twee hoeren worden geleid; mensen die beroepshalve hun hart moeten toesluiten en leven van zakelijke liefde.

Dan zoekt de Wijsheid Gods - als daar alles gehoord is wat er te horen is, en dat is alleen maar ellende; dezelfde ellende waar onze kranten bol van staan, ónze ellende - dan zoekt zij naar een hart. Preciezer: zij zoekt naar barmhartigheid.

En dat doet zij niet koel en afstandelijk, zoals bij ons een rechtsprocedure hoort te verlopen, maar met een enorme bewogenheid! Ze zet alles op scherp. Zij maakt door haar emotionaliteit, haar hartstochtelijkheid en "partijdigheid" zo op het oog het allemaal nog erger dan het al was. Het wordt zelfs een zaak van leven of dood, om te ontdekken of er op deze aarde, of er bij die twee hoeren nog een hart is, een hart dat zich ontfermt. Is er in die gevallen schepping -die toch een schepping Góds is- nog iets dat reageert op Zijn stem; een hart dat geraakt wordt tot in 't diepst van de ziel, als Híj spreekt, die ons schiep?

Is er bij die hoeren, als de Wijsheid spreekt, nog iets dat opveert, of dat breekt, en dat dan door die Wijsheid gered kan worden?

Onder dit Woord, ten overstaan van deze Wijsheid, wordt openbaar wat zij zijn zullen.

Ten overstaan van deze Wijsheid scheiden zich de geesten (zoals tot vandaag toe ten overstaan van het Woord). En mensen worden behouden of gaan verloren heen.

Geen haar op het hoofd van Salomo dat eraan denkt dat kind werkelijk te doden. Maar hij zoekt -de Wijsheid Gods in hem zoekt- bij die vrouwen naar barmhartigheid.

Wat betekent het woord barmhartigheid? We moeten al dit soort woorden als het ware opnieuw ijken; zij zijn onder ons vaak van die lege begrippen geworden.

Barmhartigheid is bepaald niet zoiets als medelijden of meeleven. Het Hebreeuwse woord (rhm) dat met barmhartigheid/ontferming wordt vertaald heeft ook de verrassende betekenis: baarmoeder.

Hier ligt het "ijkpunt" voor dit woord: dragen in je eigen schoot wat uit zichzelf niet leven kan.

Barmhartigheid, ontferming, is een bewogenheid en een handelen van binnen uit, vanuit de buik, de ingewanden, de baarmoeder.

Zoals een moeder kan handelen t.a.v. het kind van haar schoot; als een moeder ziet dat haar kind gevaar loopt, dan zal zij zonder nadenken, gedreven van binnenuit, door haar "baarmoeder-gevoel", niet anders willen dan haar kind vastpakken, naar zich toetrek-

ken, beveiligen.

In de bijbel kun je van dit soort hevige emoties ook horen binnen God zelf: het "rommelen van Zijn ingewand"; met "inwendige ontferming bewogen zijn". God is een moeder als Hij ons draagt in Zijn ontferming/baarmoeder.

Welnu, dit is wat boven komt als voor Salomo alles op scherp komt te staan.

Als het zwaard van de soldaat boven haar kind hangt, dan - zo vertaalt de Stat. Vert. - ontsteken de ingewanden van de moeder over haar zoon (1 Kon. 3:26). De NBG-vertaling zegt heel vlak: haar moederlijk gevoel werd opgewekt.

Maar het is een ontzaglijke ervaring, die hier wordt bedoeld: Haar baarmoeder krimpt ineen! Zij voelt dat zwaard als het ware door haar eigen ziel gaan. En dat gaat het ook. Want in die situatie kan zij dan niet anders spreken -en hoe moet dat aflopen, want wat betekent het als die koning werkelijk doet wat zij zegt?- dan: "geeft het kind aan die ander, maar doodt het niet!"

Wat een crisis!

De diepste gevoelens komen hier boven, het leven gaat op z'n kop!

Gekomen om haar kind te behouden is ze nu door deze rechtsgang zover dat ze haar kind wil afstaan!

Zulke ontzettende dingen gebeuren waar de Wijsheid spreekt. Een mens onder het Woord gaat door een crisis heen.

Maar zo wordt nu inderdaad barmhartigheid ontdekt: Deze vrouw is bereid zelf te leven zonder de vreugde van de nabijheid van haar kind, als dat kind maar gered wordt! Liever offert zij zich zelf op dan het kind te zien sterven.

Dit mag in de wereld ontferming/barmhartigheid heten: dat je liever jezelf laat doden dan een ander voor je ogen dood te moeten zien gaan. Bereid tot het offer, om de ander te redden.

En die vrouw kon niet weten hoe dit zou aflopen. Wat voor koning is dit die zulke vreselijke emoties in een mens teweegbrengt?! Zij gaat ook zelf met haar leven door een crisis.

Maar door die crisis heen, als heel haar bestaan lijkt ineen te storten, hoort zij dan het oordeel van de koning - en ontvangt daarin het leven! -: "geef het kind aan de moeder".

En die woorden betekenen nu meer dan ooit: geef het kind aan degene die barmhartigheid bewezen heeft!

Wie barmhartig is, die is de (baar)moeder. Het gaat om meer dan biologisch moederschap!

Was ook de andere vrouw barmhartig geweest, dan was ook zij gered door Salomo's rechtspraak. Ze zou tot leven zijn gewekt; en ze zou in barmhartigheid het kind dan natuurlijk aan de echte moeder hebben gegund. De andere vrouw blijkt echter hard en dood. Haar leven blijft donker, gesloten voor de Wijsheid Gods. En zo gaat ze heen, letterlijk en figuurlijk in een dor en vruchteloos leven.

Maar het kind gaat mee met degene die barmhartigheid bewezen heeft! En die zo

bewezen heeft de ware moeder te zijn.
 En hierin herkent het volk de Wijsheid Gods!
 En men is het erover eens dat hier waarlijk recht gedaan is.
 Dit is Gerechtigheid!

Waar op aarde vinden we deze gerechtigheid?
 Waar op aarde vinden we zulke barmhartigheid?
 Wij vergieten liever bloed van anderen om onszelf te behouden, dan andersom! Wie ontfermt zich nog echt over u en mij?
 Zelfs de hoogste menselijke mogelijkheid op aarde, een priester in Israël, ontfermt zich niet (Luc. 10:25-37).
 Bij die andere rechtspraak, voor Pilatus, kiest het volk voor Barabbas; dat is onze stijl. En Jezus, Hij is niet naar onze maat. Hij wordt door de Romeinse Lustitia veroordeeld!
 En toch: Hij was en is de Wijsheid van God in levende lijve. Zelf naar deze wereld gekomen om barmhartig te zijn, omdat hier ten diepste geen barmhartigheid meer werd gevonden.
 Hij is de "barmhartige Samaritaan", met inwendige ontferming bewogen. En de wetgeleerde, met wie Hij sprak, heeft geweten dat het hierom ging! Op de vraag: "en wie is nu een naaste geweest voor die halfdode man langs de kant van de weg?", klinkt het antwoord van de wetgeleerde: "die hem barmhartig is geweest". Wie barmhartig is geweest, die is een naaste, die is een moeder!

Zet deze Gerechtigheid nu eens tegenover onze Lustitia.
 Gods eigen Gerechtigheid, die redt ons, met inwendige ontferming bewogen.
 "Daarom", zo klinken in de Hebreeënbrief woorden over de Messias Jezus, "moest Hij in alle opzichten aan zijn broeders gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en getrouw hogepriester zou worden bij God".
 Wat een vreemd "moeten" is dit. Dat is een "moeten" dat onze Lustitia-vrouw niet kent. Als God was als onze vrouw Lustitia dan was het lot van de mensen al lang zeker. Leg de bewijslast "tegen" in de weegschaal, en die schaal slaat binnen de kortste keren door naar "schuldig": Weg met deze aarde en wat de mensen erop elkaar aandoen!
 Maar God is anders, de HERE is anders!
 Hij is met innerlijke ontferming bewogen. Hij geeft Zijn eigen Zoon.
 Liever geeft Hij Zichzelf in Zijn Zoon ten dode, dan ons voor Zijn ogen dood te zien gaan! Dat is ontferming!
 Is dat gerechtigheid?
 Ja, zo is Zijn gerechtigheid. Zo redt Hij de wereld.
 Vol van barmhartigheid.

Raakt deze liefde ons nog? Of gaan ook wij dor en vruchteloos heen?

En wat doen wij ermee in onze "Romeinse" manier van rechtspreken? Wij zijn zo rationeel geworden; het hoofd moet blijven heersen over het hart.

Maar zonder "hart" kan het hoofd rare dingen bedenken.

Wij kunnen ons gelijk krijgen via "kleine lettertjes" en spitsvondige formuleringen.

Maar mag dat dan "recht" heten??

De profeet Jesaja zegt ergens: "De edele beraamt edele daden, en hij staat voor wat edel is". Hoe is dat bij ons in de omgang met elkaar en bij onze rechtsprocedures?

Je kunt honderd keer (formeel) gelijk hebben en dat gelijk desnoods ook via de rechtbank gaan halen. Maar eerst zouden we ons eens af moeten vragen: is het edel wat we doen? Handelen we in gerechtigheid? Is het barmhartig?

Of konstateren we vaak onbarmhartig recht? Ook bij onszelf?

Maar "onbarmhartig zal het oordeel zijn over hem, die geen barmhartigheid bewezen heeft" (Jakobus).

Zoek eerst de Koning, en Zijn Gerechtigheid.

Gerechtigheid verhoogt een volk!

's-Gravendeel, 10 maart 1985

(In een andere redactie eerder gepubliceerd in "Met andere ogen" bij Echo-Amersfoort)

16. GEHOORZAAM DE OVERHEID?

*"Onderwerpt u
aan alle menselijke instellingen
om des Heren wil"
(Petrus)*

Opnieuw: alles gaat mis als wij in de verkeerde volgorde denken. Zo ook als het gaat om onze verhouding ten opzichte van de overheden die over ons gesteld zijn, ouders, plaatselijke overheden en landsregering.

Het gebod om de ouders te eren (Exodus 20:12) komt, inclusief alle andere geboden, na de bevrijding uit de machten van Egypte. En het gebod om de overheid, zelfs "alle menselijke instellingen", te dienen, komt na de verkondiging van het Evangelie.

Daarom eerst dit:

Joden en christenen zijn aan niets en niemand onderworpen!

Integendeel, zij zijn bevrijde mensen, die die vrijheid nooit en te nimmer meer willen opgeven door opnieuw in de greep te komen van wat voor machten ook.

Er kunnen nog zoveel koningen of keizers zijn, nog zoveel maatschappelijke en juridische regels, als christen -de Joden mogen voor zichzelf spreken- ben ik daaraan niet onderworpen. Niet onderhorig, niemands slaaf.

Want als christen ben ik in Christus.

En wie ter wereld zou Jezus Christus ter verantwoording willen roepen, Hem voorschrijven wat Hij wel of niet doen mag? Hij is de Kurios! Heer over alle heren.

Zo schrijft ook niemand een christen voor wat hij wel of niet doen mag.

Petrus in zijn tijd citeert de oude woorden van bevrijding uit Exodus 19 tegenover zijn gemeenteleden. En daarbij moeten we bedenken dat die gemeenteleden voor het merendeel slaaf waren in de maatschappij van die dagen. En tot deze slaven zegt Petrus: "Gij echter zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk Gode ten eigendom, om de grote daden te verkondigen van Hem, die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht" (1 Petrus 2: 9).

Wat een zelfbewustzijn klinkt in die woorden door. Hoe zullen de meesters van deze slaven hen nog de baas blijven, als deze verkondiging echt in het hart van de slaven leeft? Zij zijn prinses, koningskinderen! Dus wie zou hun bevelen geven of ter verantwoording roepen?

En: zij moeten toch helemaal vastlopen in de maatschappelijke codes van hun dagen? Deze evangelie-woorden zijn toch van alle realiteit gespeend?

Maar dan komt het merkwaardige vervolg.

Tot deze koninklijke, zelfbewuste mensen zegt Petrus eerst: Jullie zijn allemaal, als het

ware komend uit en behorend bij een ander Koninkrijk, in deze wereld "gedropt". Je bent gasten hier; "vreemdelingen en bijwoners". Kijk daarom, als een soort toeristen, eens rond hoe de dingen in deze wereld geregeld zijn, inclusief die hele maatschappelijke ordening van meesters en slaven, werkgevers en werknemers, juridische regelgeving. En natuurlijk zal dat van samenleving tot samenleving, van dorp tot dorp, van land tot land verschillen.

En vervolgens -en daar zit de grote omslag- roept hij dan al deze vrije mensen, deze koningen en priesters, op om zich binnen de kaders van het bestel van deze maatschappij te bewegen! Preciezer: hij vermaant hen het hele maatschappelijke bestel te dienen; het bestel, zoals dat funktioneert met zijn staatsvormen en sociale leven, relaties van overheid en onderdanen, enz. enz.

Dienen vanuit een koninklijk zelfbewustzijn; om des Heren wil!

We begrijpen deze verkondiging ook vanuit de hoofdstukken 10 en 11 van dit boek.

Maar toch is dit weer een toespitsing van grote betekenis.

Want wat zullen de konsekwenties van zo'n manier van optreden zijn voor een maatschappij?

Je proeft tussen de regels door hoe in Petrus' eigen tijd al diverse "werkgevers" met enigszins gefronste wenkbrauwen naar dit soort "onderdanigheid" gekeken hebben. Daar had je zo'n slaaf die het christelijk geloof aanhing; niets op aan te merken, zich keurig en beleefd gedragend, gehoorzaam, en toch..... Het gevoel dat je niet echt zijn baas was, dat hij toch vrij en onafhankelijk van je opereerde. Dat hij je wel diende, maar niet uit angst, en niet om het geld.

De grote innerlijke vrijheid moest bij de meesters wel wantrouwen oproepen; het gevoel dat je slaaf "het achter de ellebogen had". Hij diende je wel, maar hij was toch je knechtje niet, je had geen "macht" over hem.

En ben je als "meester", of als "ouder" of als "overheid", wel gediend van zulke slaven, zulke kinderen, zulke onderdanen?

Wat Petrus hier predikt is niet minder dan een revolutie. Onderwerping, eerbetoon, een zich voegen naar de maatschappelijke orde, niet uit slaafsheid maar als een vrijwillige, actieve daad!

Wat zal dit betekenen voor al die verhoudingen van volk en overheid, man en vrouw, ouders en kinderen? Eigenlijk gaat daar een tijdbom onder. En je hoeft alleen maar te wachten op het moment dat die afgaat.

Al duurt de afschaffing van de slavernij dan nog 19 eeuwen! Zo sterk is het geweld van de machthebbers wel. Zij hebben in de loop der eeuwen ook de uitleg van de bijbelteksten gedikteerd.

Toch werkt het Evangelie van bevrijding onontkoombaar door, als zuurdesem.

Wat bedoelt Petrus nu met die motivatie "om des Heren wil"?

Slaven, kinderen, volksgenoten, onderwerpt u aan uw meesters, ouders, overheden, "om des Heren wil".

Misschien mag je zeggen dat dat een perfecte toepassing is van de aloude onderwijzing "Eert uw vader en uw moeder"; toegepast op alle leefgebieden waar machtsverhoudingen aan de orde zijn.

En het is in dit verband wellicht goed de precieze inhoud van dit gebod nog eens te accentueren. Zeker waar je telkens weer merkt dat dit gebod gebruikt wordt om met name kinderen in toom te houden of zelfs te chanteren.

Wat betekent dat "eren"? Een blinde gehoorzaamheid? Een eindeloze eerbied?

Het woord "eren" heeft te maken met het Hebreeuwse woord: kabood, eer, heerlijkheid; letterlijk eigenlijk: gewicht.

Niemand heeft zoveel heerlijkheid als de HERE, niemand zoveel "gewicht" als Hij.

Maar nu geeft de HERE God aan mensen die verantwoordelijkheid dragen voor anderen (dus ouders, leiders, overheden) iets van Zijn eigen heerlijkheid. Zij worden "gewichtige mensen"; maar niet uit zichzelf, maar om des Heren wil. Hun gezag is een afgeleid gezag, hun gewicht een betrekkelijk gewicht. Zij hebben te regeren in overeenstemming met de HERE zelf, die hun dat gewicht gegeven heeft.

Het gebod "eert uw vader en uw moeder", of "eert allen" en "eert de keizer" (1 Petrus 2: 17), betekent in alle gevallen dus zoiets als: geef hun het gewicht dat hun toekomt! Niet meer en niet minder.

De gave die ouders, overheden enz. toevalt, het gewicht dat zij gekregen hebben, houdt voor hen ook de opgave in: doorzichtig te zijn tot op God.

Een voorbeeld.

Een vader zou zo doorzichtig moeten zijn, dat een kind door hem heen de grote Vader kan (leren) zien.

Een vader mag zijn kind "papa" tegen hem horen zeggen en de vreugde daarvan beleven. Maar tegelijk dient hij te beseffen dat de echte Vader van het kind in de hemelen zetelt.

En dus heeft hij de taak het kind namens Deze op te voeden. Zo "doorzichtig" mogelijk, omdat hij zich als vader bewust is van het feit dat hij voor het Godsbeeld/Vaderbeeld van het kind bepalend zal zijn.

Ten diepste werkt hij er van begin af aan naartoe het kind -vanaf de eerste kindergebeden- te brengen tot een eigen zelfstandige relatie met God.

Waar de zelfstandigheid van het kind toeneemt, dient de vader verder terug te treden; en het moment kan komen dat de vader met zijn zoon aan één en hetzelfde Heilig Avondmaal zit, als broeders in de HERE.

Op zo'n vader heeft het kind recht.

En -mutatis mutandis- op zo'n moeder.

Dit voorbeeld geldt voor elk soort overheid.

Een overheid heeft geen recht op onderdanen.

Ouders hebben geen recht op kinderen.

Werkgevers hebben geen recht op werknemers.

Ook hier leren wij "andersom denken".

De onderdanen, de kinderen en de werknemers hebben recht, namelijk op zulke "doorzichtige" gezagdragers! Doorzichtig tot op de HERE God.

En waar de gezagdragers deze heilige verantwoordelijkheid verzaken, hun eigen gewicht niet verstaan, daar kan het niet anders of er zullen momenten zijn dat zij niet gehoorzaamd zullen worden. Met name niet door hen die vrij en zelfbewust weten Wiens kinderen zij in wezen zijn. In alle vrijheid zullen zij dan de grens laten zien van hun gehoorzaamheid. Maar dan nóg (en dan misschien meer dan ooit!) hun "meesters" dienen, als zij met het "Wilhelmus" zeggen:

Voor God wil ik belijden
en zijne grote macht,
dat ik te genen tijden
den koning heb veracht,
dan dat ik God de HERE,
de hoogste Majesteit,
heb moeten obediëren (gehoorzamen)
in der gerechtigheid.

Om wille der gerechtigheid!

Herwijnen 1979/ 's-Gravendeel 1985

17. EEN VERANTWOORDE ECONOMIE

"... en het geld verantwoordt alles"
(Prediker, zoon van David)

Jezus heeft het nog wel eens over Mammon.

Het woord "mammon" betekent eigenlijk simpel: goederen, geld, dingen van waarde. En duidt daarmee dus simpel al die dingen aan die we kunnen gebruiken om ons leven op aarde te veraangenamen.

Alleen gebeurt het dat wij ons aan deze dingen gaan hechten, zelfs zozeer dat we ons zonder "mammon" kwetsbaar of minder voelen.

Dan is de stap niet groot meer naar het moment dat "mammon" ons leven gaat bepalen, wij onze eigenwaarde eraan aflezen. Mammon is een god geworden.

Van de greep van deze god Mammon op ons leven moeten we niet gering denken. De woorden "Geld regeert de wereld" drukken nog veel te zwak uit wat er aan de hand is. Het is namelijk niet alleen maar het geld dat zo'n invloed op ons leven heeft, het is nog meer het hele systeem daar omheen; een hele manier van denken.

Van jongs af aan groeien we in dit systeem op en leren er ook zelf in te denken en dingen en mensen ernaar te beoordelen.

Zo bepalen al spoedig "rapportcijfers" de waarde van iemand.

Een greep uit dit "mammonistische waardesysteem":

-iemand met een IQ van 80 is minder waard dan iemand met een IQ van 120 of (liefst) meer.

- iemand die gezond is, is meer waard dan een lichamelijk of verstandelijk gehandicapte.

- een 65-plusser (wat een woord!) is minder waard dan iemand tussen de 25 en 40 jaar.

Voor Mammon moet je jong, sterk en intelligent zijn, meer geld opbrengen dan je kost, en meewerken aan de uitbreiding van dit systeem.

Aan de rand van deze mammonistische samen(?)leving dweilen de RIAGG's met de kraan open, en zijn er de diverse soorten tehuizen en sociale fondsen. Daarin verzamelen we de mensen die voor Mammon tot de kneusjes behoren. En het is een eeuwige diskussie, door Mammon steeds weer aangezwengeld, in hoeverre we verantwoordelijk zijn voor al die "kneusjes". Zij kosten (geld!) toch wel erg veel.

Intussen wordt het genezingsproces van die zogenaamde kneusjes er niet beter op.

Aan de ene kant omdat velen zich (in de ogen van Mammon) inderdaad waardeloos voelen; zij kosten maar geld. Aan de andere kant ook omdat menig een eigenlijk zo'n gezonde afstand ten opzichte van het mammonistische denkkader krijgt, dat hij er verder wel voor past in zo'n systeem opnieuw te gaan meewerken.

Het Evangelie spreekt wel van een heel andere God en de komst van een heel ander Rijk met een totaal ander waardesysteem.

De waarde van je leven wordt door deze God niet afgelezen van je economische staat,

of je leeftijd, of zoiets banaals als het al dan niet bezitten van een rijbevoegdheid.

Nee, een gehandicapte én een gezonde, een rijke én een arme, een domme én een knappe, een machtige én een machteloze, zijn voor deze God gelijkwaardig. Hij ziet ieder in een heel ander licht. Hij ziet ons in een heel ander waardesysteem.

Ten diepste kun je het zo zeggen dat Hij ieder zo liefheeft dat Hij Zijn eigen zoon voor hem/haar geeft. Ieder mens is Gods Zoon waard!

En dan kun je zelfs stellen dat deze God eerder naar degenen die tot onze "kneusjes" behoren omziet dan naar de anderen, die zich wel redden. Hij geeft zijn Zoon juist ook voor die oligofreen, die zich nauwelijks bewust is van het feit dat hij leeft, juist ook voor dat hongerende kind in Afrika, dat deze wereld niet begrijpt, enz. enz. Zo is deze God; Hij kent de geringe van dichtbij!

Wie dít "waardesysteem" eenmaal doorheeft en erin begint te denken, merkt hoe anders en haaks hij in deze maatschappij komt te staan.

We leren anders zien naar mensen. We gaan hen als het ware met Gods ogen zien, en met de waarde die Hij hun toekent.

Cijfers en leeftijden, geneeskundige en economische status, zijn voor ons niet meer doorslaggevend.

En Mammon en zijn waardesysteem worden dagelijks meer als afgoderij, dus als mensen knechtend, ontmaskerd.

De vraag is echter: hoe gaan we dan verder met Mammon nog om? Want we leven toch middenin deze maatschappij.

Jezus heeft hier een prachtig antwoord op gegeven. Te vinden in Lucas 16: de gelijkenis van de zogenaamde "onrechtvaardige econoom". Daarin vertelt Hij ons hoe we voor Gods aangezicht als verantwoorde economen zouden kunnen leven, gegeven onze situatie.

Hij vertelt over een corrupte "rentmeester"; zo wordt het woord "oikonomos", letterlijk "huishouder", althans in de meeste bijbels vertaald.

Deze corruptie wordt op een dag ontdekt, en de econoom krijgt de opdracht verantwoording af te leggen over zijn gevoerde beheer. Zijn werkgever verwacht van hem een financieel verslag. Daarna gaat hij de laan uit. "Doe verantwoording van uw beheer, want gij kunt niet langer rentmeester blijven".

Interessant is nu hoe deze econoom de "tussentijd" benut, tussen deze ontslagaanzegging en het moment dat het ontslag echt ingaat.

Hij begint zichzelf namelijk vrienden te kopen voor als hij straks op straat staat. Voor diverse schuldenaars van zijn baas schrijft hij nieuwe schuldbekentenissen, maar met aanzienlijk lagere bedragen. Hij handelt dus nog corrupter dan hij al was, maar nu totaal gericht op zijn eigen nabije toekomst.

"En de Here (kurios!) prees de onrechtvaardige econoom" (Luc. 16:8).

Waarom? Hoe kan Jezus zo'n man nu prijzen, en vervolgens zelfs als voorbeeld nemen voor zijn leerlingen?

Er staat een eindje verder: Hij prees zijn "overleg"! En dat is het punt van vergelijking dat Jezus zijn leerlingen voorhoudt.

Het door Hem gebruikte griekse woord drukt iets uit van: je situatie doorzien en daar ook resoluut naar handelen.

Dát is iets dat Jezus ook graag meer zou zien bij zijn leerlingen. Een resoluter handelen, gegeven de situatie.

Op een bepaalde manier is onze situatie immers vergelijkbaar met de "tussentijd" van die econoom. Ook wij zijn door het Woord van de HERE al lang als corrupt ontmaskerd. Ook over ons heeft al lang geklonken: geef rekenschap van uw economie, want u zult niet lang meer econoom blijven.

Tegelijk klinkt in het Evangelie een bazuinstoot die een nieuw tijdperk aankondigt. Het licht valt al over ons van een nieuwe tijd. Wij leven, net als die rentmeester, in een "tussentijd". Het "ontslag" is aangezegd, maar wij moeten nog verantwoording doen van ons beheer voordat dat nieuwe tijdperk ingaat.

Hoe zal de nieuwe tijd óns dan aantreffen?

Nog steeds bezig ons vast te klampen aan het oude bestaan; dat bestaan nog steeds uitbouwend?

Maar dat is als iemand, die in een schip een bepaalde kamer nog aan het verfraaien is, terwijl hij toch weet dat het schip al zinkt en iedereen zo meteen overstapt in een andere boot!

Als leerlingen van Jezus zouden we onze situatie veel meer moeten doorzien en er veel meer naar handelen. Dus: niet dit oude bestaan koste wat kost handhaven en uitbouwen, maar investeren in de nieuwe tijd.

Konkreet zegt Jezus dat zo: "Maakt u vrienden met behulp van de onrechtvaardige Mammon, opdat, wanneer deze u ontvalt, men u opneme in de eeuwige tenten".

Dus dan wordt de vraag aan ons: zullen we, in opdracht van de Messias, het mammonistisch waardesysteem gebruiken, in onze dienst, om daarmee te investeren in de eeuwige toekomst die wacht?

Zullen we straks vrienden hebben in "de eeuwige tenten" omdat we met onze aardse goederen hebben wélgedaan?

Mammon en zijn waardesysteem zijn zeer betrekkelijk geworden door de komst van het Evangelie van het Koninkrijk. Wie dat maar in de gaten heeft, vindt de innerlijke ruimte werkelijk met de goederen "losjes" om te gaan. Die kan delen. Die kan geven. Vandaag of morgen is al mijn bezit immers toch niets meer waard. Alleen wat ik geïnvesteerd heb in de nieuwe toekomst, dat blijft dan staan; al wat gedaan werd in liefde tot God en de naaste.

We zijn zo diep gezonken dat we al blij zouden zijn als deze maatschappij zou overgaan tot een "economie van het genoeg" (na zo lang gezworen te hebben bij een "economie van de groei").

En toch: zelfs dat is te weinig. Het zal nog om iets anders gaan, een "economie van het

dienen". Mammon in dienst van de mens, en niet andersom.
Anders moeten wij vrezen dat wij straks niemand hebben.

Herwijnen, 12 februari 1978

(In een andere redactie eerder verschenen in "Geloof Hem maar" bij Echo-Amersfoort)

18. GELOOF EN WETENSCHAP

"en hij zag,
en geloofde"
(Johannes)

Wie durft het verhaal van de opstanding uit de doden te verdedigen voor het kritisch oog van de wetenschap?

Waren we er zelf maar bij geweest, zeggen velen. Als we het zelf maar hadden gezien, dan zouden we zoveel gemakkelijker geloven. Dan hadden we het (wetenschappelijk) kunnen vaststellen.

Maar de evangelist Johannes zegt: vergeet het maar!

Al had je het gezien, dat maakt het nog niet eenvoudiger.

Hoe en waar vertelt Johannes dat?

Johannes gebruikt in zijn vertelling van de opstanding in Johannes 20: 1-18 drie verschillende woorden voor "zien". En hij gebruikt die woorden heel bewust en bouwt zijn betoog er zelfs mee op. Helaas is deze opbouw in de vertalingen geheel verdwenen, omdat men alle keren gewoon met "zien" vertaalt.

Ik moet u dus even meenemen door dit tekstgedeelte voor de noodzakelijke nuance.

Het eerste woord dat Johannes gebruikt, zowel in de reacties van Maria op de paasmorgen enerzijds als van de twee discipelen Petrus en Johannes anderzijds, betekent simpel: kijken. Bedoeld is de gewone zintuiglijke waarneming.

Zo horen we dat Maria (in vers 1) simpel "ziet" dat de steen is weggenomen; en zo "ziet" Johannes in vers 5 de linnen doeken liggen.

Dat is het eerste dat op de Paasmorgen gebeurt: er wordt gewoon "gekeken".

Maar als Petrus, na Johannes, het graf binnengaat (vers 6) gebruikt de evangelist bewust een ander woord voor wat Petrus doet, namelijk "theooreo"; een woord waar ons woord "theorie" vandaan komt. Dit woord geeft aan dat Petrus weliswaar kijkt, maar ook probeert te begrijpen wat hij ziet. Hij probeert het te vatten; hij is aan het theoretiseren. Wij zouden zeggen: hij stelt zich wetenschappelijk op!

Maar dan vertelt de evangelist iets opmerkelijks. Want dan blijkt deze ook ons zo vertrouwde manier van kijken te beperkt! Petrus komt er met theorie, wetenschappelijk, niet uit!

Deze manier van zien blijft toch de blik van ons verstand, en is per definitie gebonden aan onze vooronderstellingen en reeds bekende theorieën. Deze blik zit toch vast aan de denk-"beelden" achter ons netvlies!

En dan kun je in wezen alleen maar zien wat je denkt te kunnen zien.

Het is niet zo vreemd dat de grote genieën hun grootste ontdekkingen al op jonge leeftijd deden; dán ben je kennelijk nog het meest open, vatbaar, voor wat buiten de

gangbare theorieën valt.

Hoe bevangen en bevooroordeeld onze "theoretische" blik is, laat Johannes vervolgens op een schitterende manier zien aan Maria. Ook bij haar gebruikt hij (in vers 12 en 14) dat tweede woord voor zien, in haar tweede reactie. Ook zij gaat "theoretisch zien". En dan ziet ze nota bene twee engelen, en daarna zelfs Jezus zelf, en toch -en dat heeft niets te maken met de tranen in haar ogen!- toch ziet ze hen niet. En ze houdt Jezus voor de tuinman; natuurlijk, want dat is een "logische" sprong daar in die tuin.

Zo geeft Johannes aan: mensen kunnen zien (en horen!) en tegelijk toch niet zien (en niet horen). Ze zien/horen alleen wat klopt met hun eigen denken. Alles wat buiten het "denkraam" valt wordt gewoon niet gezien/gehoord.

Elke predikant (en ieder die vernieuwende redevoeringen houdt) weet alles van dit soort processen. Er worden door de toehoorders dingen gehoord, die niet gezegd zijn (men voegt vanuit het eigen denkkader die dingen toe). Er worden dingen anders gehoord dan ze gezegd zijn (men past het gehoorde aan aan wat men zelf weet). En er worden dingen gewoonweg niet gehoord, ook al zijn ze toch uitdrukkelijk gezegd (ze passen op geen enkele manier in het ontvangende denkkader, kunnen nergens "aan opgehangen worden").

Tot zo ver het tweede dat op de Paasmorgen gebeurt: er wordt getheoretiseerd.

Maar dan gebruikt Johannes nog een derde woord voor "zien". En dat woord overstijgt de zintuiglijke waarneming, en overstijgt ook het theoretiseren.

Het woord dat hij hier voor "zien" gaat gebruiken is een ander zien. Dieper. Een "zien" dat weet heeft van dingen die hoger zijn dan onze gedachten! Een geestelijk zien. Een door-zien tot op God. Een zien dat grenst aan geloven.

Zo wordt dit door Johannes ook verbonden. In vers 8, bij Petrus en Johannes: Johannes zag en geloofde! En in vers 18 toont hij deze derde reactie ook bij Maria, en we lezen dan van haar dat zij Hem heeft gezien en gaat verkondigen: Hij leeft!

Hoe vreemd ook in wetenschappelijk opzicht, toch kent ieder (ook de wetenschapper) dit soort ervaringen, namelijk de ervaring dat "de schellen van je ogen vallen". En dan vraag je je af: waarom heb ik dit niet eerder gezien/gehoord?! De reden daarvoor ligt in je eigen beperkte blik. Of je was er nog niet rijp voor.

Met andere woorden: mensen kunnen in theorie, wetenschappelijk gezien, hetzelfde zien en horen, op een Paasmorgen.

Wetenschappelijk gezien zagen Petrus en Johannes op die Paasmorgen hetzelfde.

Wetenschappelijk gezien horen we met elkaar in een kerkdienst hetzelfde; en zo op alle terreinen van het leven.

Maar zien en zien is drie! Horen en horen is drie.

Verstand en wetenschap vormen maar een smal deel van ons mens-zijn.

Des te "enger" omdat zij zo maatgevend zijn geworden in onze cultuur. Er is zo weinig ruimte voor al die andere mogelijkheden die we als mens ook in ons bergen; denk aan

ons gevoelsleven, of aan het pure instinkt, of aan intuïtie, of telepathie, of het visioen, enz.. Die bepalen ons leven evenzeer als -zo niet sterker dan- het rationele denken.

Daarom blijf ik hopen op de dag dat wij allen zó zullen zien en zó zullen horen dat we op een Paasmorgen -of welk ander moment ook- uitroepen: Hij leeft! Ik weet, mijn Losser leeft!

Hóe ik dat weet?

Wel, ik heb Hem immers zélf gezien/gehoord!?!

Daaraan moet de wetenschap zich dan maar aanpassen; dat verruimt de blik van de wetenschapper!

Ingenaaid in zijn kleren vond men na zijn dood bij één van de grootste denkers van de mensheid, Blaise Pascal, de verwoording van een kennelijk ontzaglijke ervaring in zijn leven. Dat bericht begint zo:

"Jaar der genade, 1654, maandag 23 november, dag van St. Clemens, paus en martelaar, en anderen in de martelarenkalender, vooravond van St. Chrysogonus, martelaar, en anderen.

Van ongeveer half elf 's avonds tot ongeveer half één 's nachts. Vuur! God van Abraham, God van Izaäk, God van Jacob; niet van de filosofen en geleerden; zekerheid, zekerheid. Gevoel, Blijdschap, Vrede, God van Jezus Christus."

Dat is "zien" zoals Johannes het bedoeld heeft.

Ik geloof, om juist zo beter, opener, te kunnen kijken én theoretiseren.

's-Gravendeel, 4 april 1983

19. HET IS ALLES EEN GELIJKENIS

*"Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u,
indien de graankorrel niet in
de aarde valt en sterft,
blijft zij op zichzelf;
maar indien zij sterft,
brengt zij veel vrucht voort"*
(Jezus)

Van jongs aan worden wij getraind in abstrakt denken.

Abstrakt denken is eigenlijk "denken op een afstand van de dingen". Er is geen directe relatie.

Ik geef een paar voorbeelden van een directe en een indirecte relatie.

Je tuimelt door de herfstbladeren in een bos. Je loopt hand in hand met iemand te wandelen. Je ruikt de mest op de boerderij. Je huivert onder een koude douche.

Dat zijn allemaal directe relaties met schepselen om je heen. Je ervaart het allemaal aan den lijve.

Maar je kunt ook leren hoe groot Brazilië is; hoeveel mensen er in Sao Paulo wonen; wat voor klimaat daar heerst met welke gemiddelde temperaturen.

Dat is een indirecte relatie. Je spreekt daar abstrakt over, als het ware van achter een bureautje. Je ervaart namelijk niet aan den lijve hoe heet of koud het daar is, of hoe de straten van Sao Paulo ruiken.

Een voorbeeld dichterbij huis: iemand moet beslissen of een bos wel of niet moet verdwijnen. Maar hij doet dat van achter zijn bureau. In wezen ziet hij dan geen bos maar alleen zoveel kubieke meter hout en zoveel vierkante meter grond.

Eigenlijk heeft hij helemaal geen bos voor ogen, maar alleen een papier met statistieken. Hij weet niet wat dat bos is, hij heeft het nooit beleefd! Hij heeft de ouderdom die het uitstraalt niet gevoeld, de vogels niet gehoord, de wisseling van de seizoenen er niet meegemaakt.

Abstrakt denken betekent een afstand scheppen tussen onszelf en de dingen en mensen en dieren om ons heen. Het is eigenlijk een denken over dingen, en tegelijk los van die dingen.

En zo leer je op een goede dag dat water H₂O is, en je werkt vervolgens verder met die formule.

Zo kunnen wij alles tegenwoordig op formules brengen. Maar al die formules wegen niet op tegen één echt beleefd moment in relatie met onze omgeving.

Wij raken niet meer echt aan de dingen. Wij raken ook letterlijk elkaar steeds minder aan. Wij zijn abstrakte denkers geworden.

Hoe leg je zulke mensen uit hoe anders heel de schepping te beleven zou zijn?

Niet alleen wat betreft het beleven van die schepping, maar, veel verder nog, die schepping ook te doorzien; de taal die zij spreekt te verstaan! Aan die stap komen wij

helemaal niet meer toe. En toch zou die stap te zetten zijn.

Want alles om ons heen is als een prisma: zo op het oog gewoon een stukje glas waar wat licht doorheen valt; maar bij nadere beschouwing blijkt dat licht talloze kleuren in zich te bergen.

Zo geldt dat voor heel de schepping om ons heen.

Wat bedoel ik met die kleuren en die taal, die in de schepping te zien en te horen zou zijn?

Dit: dezelfde God, die Zijn geschiedenis met Israël gaat, is ook de God, die de wereld heeft geschapen. Met andere woorden: dan moet Zijn hand, die we kennen uit de geschiedenis, ook in de schepping te herkennen zijn.

Welnu, met name in het optreden van Jezus zie je hoe Hij heel de schepping om Hem heen op deze wijze door-ziet. De natuur, de dingen, de mensen, zij zijn voor Hem transparant, doorzichtig tot op God Zelf.

Als Hij bijvoorbeeld een herder ziet met schapen, dan ziet Hij daar doorheen hoe de HERE met Israël een weg gaat.

Als Hij een boom ziet, dan denkt Hij aan zaad, dat zich verloren gaf, om zo vrucht te dragen; en verbindt dat met de hele weg van Israël en van Hemzelf: door de dood heen naar het leven.

Als Hij sneeuw zou zien, dan zou Hij spreken over het kleed van verzoening, bedekking van zonden, dat de HERE God wil spreiden over deze wereld.

Het is dezelfde Hand! Het spreekt dezelfde taal! De natuur verwijst naar Gods heilsgeschiedenis. Hoe zou het ook anders?

En ook andersom.

Als Jezus in de synagoge hoort van de veertig jaar dat Israël zwierf door de woestijn en wachtte op het beloofde land, dan zal Hij denken aan de veertig weken die een zwangere vrouw moet wachten voor het nieuwe leven zich laat zien. Veertig is de tijd van (ver)wachten.

Als Hij hoort lezen van Gods barmhartigheid, dan denkt Hij aan een baarmoeder (zie hoofdstuk 15 van dit boek), die bescherming geeft aan wat uit zichzelf nog niet leven kan.

Enzovoort, enzovoort.

"Het is alles een gelijkenis van meer dan aards geheimenis", zo zingt Gezang 479 in het Liedboek voor de Kerken.

Doordat Jezus de schepping zo beleeft, als een open boek, heeft Hij ook de merkwaardigste gesprekken. Hij zit met een vrouw bij een bron, en binnen de kortste keren hebben ze het over de oorsprong van het leven, en over het Woord van God.

En kort na hetzelfde gesprek heeft Hij het tegen de discipelen over "velden, die wit zijn om te oogsten", en blijkt dan de bevolking van Samaria te bedoelen.

Wat is ons wereldje dan klein geworden.

We hebben door onze abstracte manier van denken al bijna geen contact meer met onze omgeving; we zien er nog minder doorhéén.

Stel je voor, hoe anders wij heel de schepping nog zouden kunnen beleven als zij ook voor ons zo'n open boek, als het ware een poëzie-album van God, was.

Hoe anders zouden we nog naar water kijken (geen H₂O, maar leven of dood), naar sneeuw, naar een kale bergtop, naar een groen dal, naar de wind, naar de wolken, naar een regenboog, naar het 7-daagse ritme van de week, naar een graankorrel die gestrooid wordt Over al die dingen en zoveel meer kan ik verhalen vertellen. Nee, zij vertellen hun eigen verhaal. En wij zouden op verhaal komen.

Wij zouden weer een beetje terug zijn bij de HERE God.

Hij is ons zo nabij. En Hij troost ons met zoveel dingen om ons heen, zoals een vader/moeder zijn/haar kinderen troost in tijden van verdriet. Als onze ogen en harten maar open zouden zijn!

Het is alles een gelijkenis van meer dan aards geheimenis.

En de grootste gelijkenis is de Messias Jehoshuah zelf. Die volstrekt tevergeefs geleefd heeft; tenzij

Tenzij Hij is: een korrel graan.

Laat dan mijn hart U toebehoren
en laat mij door de wereld gaan
met open ogen, open oren
om al uw tekens te verstaan.

Dan is het aardse leven goed,
omdat de hemel mij begroet.

(Gez. 479:4)

Zoetermeer, 26 november 1989

20. KERSTFEEST IS KLEIN-LOOFHUTTEN

*"Te dien dage zal op de bellen
van de paarden staan:
Den HERE heilig"*
(Zach. 14: 20a)

In hoofdstuk 3 van dit boek hebben we gezien hoe de HERE God in Israël de zeventig volkeren der aarde op het oog heeft. Met heel de wereld wil Hij zich verzoenen.

Er is wellicht geen ander moment dat dit facet zozeer belicht wordt als op het moment dat Israël -in de tijd dat de tempel nog bestond- voor die volkeren zeventig offers bracht; om hun zonden te verzoenen.

Dat gebeurde op hun grootste feest: het Loofhuttenfeest.

Nu doet zich het merkwaardige feit voor dat precies dit grootste Joodse feest geen christelijke pendant heeft.

Nietwaar, we vieren wel Pasen -zij het op onze eigen manier-, en we vieren ook het Pinksterfeest, we vieren zelfs de Grote Verzoendag -bij ons de Goede Vrijdag-, maar waarom vieren we het Loofhuttenfeest, hét feest dat heel de wereld op het oog heeft, als Kerk nu net niet??

Dit is des te merkwaardiger omdat het Loofhuttenfeest ook het "feest van de toekomst" is. Het is namelijk het feest van de hoop: Het volk onderweg, verblijvend in tenten/loofhutten, ziet uit naar het komst van de Messias die onder het volk komt wonen. En wanneer Hij komt, dan zullen de zeventig volkeren Israël erkennen als zijn bijzonder volk, en zij zullen zich opmaken om met Israël het Loofhuttenfeest te vieren.

Als de profeet Zacharia de toekomst van deze wereld beschrijft, de nieuwe wereld, dan klinkt zelfs tot driemaal toe dat het dáár om gaat: om het Loofhuttenfeest met Israël te vieren (Zach. 14: 16-21). En zó zullen Israël en de volkeren één zijn.

De grote vraag is dan: als het Loofhuttenfeest het grote feest is dat ons in de toekomst wacht, waarom leeft deze toekomstverwachting dan niet in de Kerk?

In de Kerk zijn velen bezig met "de hemel", anderen verwachten "een nieuwe aarde", maar waar is de verwachting van het Loofhuttenfeest?

Tegelijk met deze vraag speelt er een andere merkwaardige kwestie.

In onze westerse wereld zijn niet Pasen en Pinksteren, laat staan Hemelvaartsdag, de grote feesten geworden. Het feest dat het in onze samenleving wint -met stip!- is het Kerstfeest. En dat is nu precies het enige feest dat geen Joodse achtergrond schijnt te hebben, maar juist tegen de achtergrond van Romeinse en Germaanse feesten is ontstaan.

Tot ver buiten de Kerk wordt dit feest door de volkeren gevierd, en met graagte. Het

feest is zelfs zo'n succes dat men binnen de Kerk moeite heeft de inhoud ervan boven water te houden en bang is voor een grote "vervaging". In de kerstnacht zitten de kerken overvol (er zijn nog twee diensten vóór u!), en wee de predikant die niet meegaat in het algemeen verlangen naar "vrede op aarde".

Dit alles brengt mij tot de volgende vraag.

Heeft Loofhuttenfeest echt geen christelijke pendant?

Of heeft het die wel, zonder dat we er als Kerk bewust naar gezocht hebben?

Oefenen de volkeren wel degelijk voor het "Groot-Loofhuttenfeest" dat komt? Zonder het zelf te weten?

Maar als dat zo is zouden we het ons bewust kunnen worden!

En daarmee zouden we dan aansluiten bij een oude traditie in de Kerk!

Er zijn namelijk voorbeelden dat in de eerste eeuwen van onze jaartelling Loofhuttenfeest en Kerstfeest wel degelijk op elkaar betrokken werden! En het thema dat beide feesten verbond was: het komen van de Messias.

Wij zouden Kerstfeest opnieuw kunnen ijken.

Zonder veel te veranderen aan de huidige vorm waarin het gevierd wordt, zonder angst voor verlies van de inhoud, zouden we het huidige Kerstfeest kunnen beamen en beleven als een "oefening voor het Groot-Loofhuttenfeest" dat komt.

We verliezen dan wel de sentimentaliteit die vaak heerst rond het kind in de kribbe.

Maar we zouden een "klein-loofhutten" vinden dat m.i. in de Schrift zelf een basis heeft; zonder dat we het zagen. Bekende schriftgedeelten als bijvoorbeeld Lucas 2 spreken dan ineens een andere taal dan we gewend waren.

Dat hoop ik verderop in dit hoofdstuk namelijk aan te tonen, dat de HERE God zelf bij het "komen van de Messias" Loofhuttenfeest viert; als voorproefje van het grote Loofhuttenfeest dat de wereld wacht.

Eerst iets over de oppervlakkige overeenkomsten die er so wie so tussen Loofhuttenfeest en Kerstfeest zijn, in de manier waarop zij gevierd worden.

Waar wij de Joden tijdens hun feest zien dansen met de zogenaamde loelav (myrtetakken, wilgetakken en palmtak), daar slepen wij met Kerstfeest met sparren en dennetakken.

Waar bij het Loofhuttenfeest de Joden zich onderkomens maken om een week lang buiten het gevestigde bestaan onder de open hemel te bivakkeren, daar vind je bij Kerstfeest de "stalletjes van Bethlehem".

Zie je bij hen de "etrog" (een citrusvrucht), bij óns zie je, met name bij de zondagsscholen, het uitreiken van sinaasappelen.

En nog een overeenkomst: Loofhuttenfeest is het feest van het licht. Ten tijde van de tempel overstraalde het licht van de gouden kandelaars het tempelplein; herinnering aan de vuurkolom die voor Israël uitging door de woestijn. Zo is ook Kerstfeest feest van het "licht". De kaarsen die overal branden representeren "het Licht der wereld", de "vuurkolom" om te volgen: Jezus Christus.

En zelfs de commercie is hetzelfde. Op het tempelplein zitten ten tijde van "het grote feest" de verkopers. En zij wisselen in alle valuta, verkopen offergaven en prijzen hun souvenirs aan.

En ónze omzet was in 1991 negen miljard.

Beide feesten betekenen ook "Kassa"!

Tot zover deze oppervlakkige overeenkomsten.

En dan eerst terug naar de profeet Zacharia, die ons het Loofhuttenfeest op de vernieuwde wereld beschrijft.

Hoe ziet in zijn visioen het volmaakte Loofhuttenfeest, bij de komst van de Messias, eruit?

Hij zegt o.a. -en het klinkt als een soort uitsmijter in zijn profetie- dat bij dat uiteindelijke, dat grote Loofhuttenfeest, er "geen Kanaäniet meer zal zijn in het huis des HEREN" (vs.21).

Wat betekent dat, geen Kanaäniet meer in de tempel?

Wij zouden zeggen: er zullen geen handelaren, geen sjacheraars meer zijn. "Kanaäniet", die term kun je gebruiken voor die mensen, tegen wie Jezus zegt: Jullie hebben van het huis van mijn Vader een rovershol gemaakt.

Kanaänieten zijn zij, die het Loofhuttenfeest maken tot hun eigen lichtshow voor alle volkeren der aarde. En ze verdienen er flink geld aan. Ze tekenen voor 9 miljard; het mag ook best iets meer zijn.

En Zacharia zegt nu: Ik zag een nieuw Loofhuttenfeest maar nu zonder commercie.

Er werd niet meer "verdiend" aan God. Nee, alle mensen dienden de HERE God. En het hele leven was een eredienst: volkeren die optrokken naar Jeruzalem om daar het feest te vieren in alle glorie. Een eredienst zonder onreinheid, zonder onheiligheid; het heil werd niet meer versjacherd; een zuiver bestaan!

En dan meldt Zacharia wel iets heel bijzonders.

Hij zegt: alles daar was heilig, tot en met de potten en de pannen. Ja zelfs "op de bellen van de paarden stond: den HERE heilig!"(vs.20)

Dat is nog ongelofelijker dan het voorafgaande. Wat zegt hij hiermee?!

"Den HERE heilig" was een bekende spreuk in Israël. Iedereen wist: dat stond maar op één plek. Dat stond gegraveerd in de gouden bloem op de tulband van de hogepriester in de tempel!

Dus alleen hij die de hoogste graad van heiligheid in Israël (en dus in de wereld) bezat, hij alleen droeg die spreuk: "Den HERE heilig"; totaal aan God gewijd.

En nu zegt Zacharia: ik zag dat opschrift, dat tot nu toe was gereserveerd voor het allerheiligste, nu op alles. Alles stond in dezelfde hoge graad van heiligheid.

Het stond, zegt hij, zelfs op de bellen van de paarden. En "paarden" in zijn tijd stond gelijk met oorlogsgeweld. Wij zouden zo iets zeggen als: het stond zelfs op de lopen van de tanks: Den HERE heilig!

Dan kun je er, bij wijze van spreken, alleen nog maar saluutschoten mee afvuren.

Jesaja zegt van die dagen: de oorlog wordt niet meer geleerd, en de zwaarden worden

omgesmeed tot ploegscharen en de speren tot snoeimessen. Opnieuw datzelfde beeld: niets is meer onrein, alles is zo heilig als het heilige der heiligen in Jeruzalem. Op alles staat de naam van God.

Tot zo ver het toekomstvisioen van de profeet Zacharia.

En ook hier treft ons een merkwaardige overeenkomst, als we dit visioen van Loofhutten vergelijken met de wijze waarop wij Kerstfeest vieren.

Want wat een vreemde wereld scheppen we tijdens dit feest met elkaar.

Het lijkt allemaal te gaan om de commercie, en dat ook zo voor een groot deel, maar toch! Het gebeurt dan toch maar: Je kunt het zo gek niet bedenken of in de reclame zie je overal het woord "Kerst" voor- of opgeplakt. Op "potten en pannen", noem maar op. Er zijn "kerst"bomen, "kerst"bladen, "kerst"aanbiedingen enz. enz.

Dat wil dus zeggen dat alle dingen met de naam van "Christus" worden genoemd! Want zo helder zijn we toch nog wel, dat we weten dat "kerst" de verbastering is van het woord "kirst", "krist", "Christus". Dus we hebben het in wezen over Christustaarten, Christuskransen, enzovoort.

Nog preciezer, nog dieper gezien, -"Christus" is immers grieks voor het Hebreeuwse Messias- : Op alle dingen wordt tijdens het Kerstfeest een Naam geplakt die de koningstitel in Israël is!

Kerstfeest, Christusfeest, dat is: Messiasfeest!

Koningsfeest!

Feest voor de Koning der Joden!

Hoe mensen ook denken over Israël, of hoeveel antisemitisme je in deze tijd ook weer tegenkomt, en wat de reclame ook mag bedoelen, met Kerstfeest plakken we overal de naam van de Messias van Israël op en aan.

Wat een merkwaardige overeenkomst met het visioen van Zacharia.

Het lijkt erop of de volkeren, zonder het zelf te weten, bezig zijn met een voorproefje van de Messias-wereld, de "Kerstwereld", zoals Zacharia die beschrijft. Kerstfeest als oefening voor het grote Kerstfeest, het Groot-Loofhuttenfeest.

Op alle dingen de "Naam".

Alleen, zoals de profeet Zacharia de nieuwe wereld beschrijft: die Naam staat er dan niet meer op voor de commercie! Niet meer om de verkoop daarmee te bevorderen. Maar alleen maar met die diepe zin: alles en iedereen heilig voor de HERE!

Overal die Naam! En de Naam van Zijn Gezalfde, de gekroonde Godsnaam: Jehoshuah.

Alle dingen verbonden met de Messias van Israël, de Koning der Joden.

Nieuwe aarde. Loofhuttenfeest. Alles heilig voor de HERE.

HIJ heerst daar als Koning.

Het is waarachtig een "witte wereld", maar niet van sneeuw, maar vanwege de verzoening der zonden die Hij heeft gebracht.

In het kader van dit hoofdstuk wordt het, na deze merkwaardige overeenkomsten

gezien te hebben, nu de hoogste tijd om de hamvraag te stellen. Zijn er ook in de Bijbel zelf aanwijzingen te vinden dat de komst van de Messias verbonden wordt met Loofhuttenfeest?

Wel, naar ik meen, vele!

Ik noem er enkele, voordat ik vooral met u naar het beroemde hoofdstuk Lucas 2 wil kijken.

In de eerste plaats noem ik het zogenaamde "Loofhutten-evangelie", Joh. 7 t/m 10, waarin Jezus het tot liefst 23 maal heeft over "Zijn komen" in de wereld.

In de tweede plaats vinden we de gedachte in de Bijbel, dat als God komt wonen bij de mensen, Hij de tenten der rechtvaardigen weer op zal richten, waaronder "de vervallen (loof)hut van David" (Amos 9:11).

In de derde plaats wijs ik op die bekende tekst: "Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond..." (Joh. 1:14). Letterlijk staat daar voor "wonen": zijn tent oprichten. Gods tent zal staan tussen die der mensen.

Allemaal plaatsen in de Bijbel waarin het komen van de HERE verbonden wordt met Loofhutten-elementen.

En tenslotte is daar het opmerkelijke feit, dat tot tweemaal toe in Israël een tempelwijding heeft plaatsgevonden op het Loofhuttenfeest. Dus: Als de HERE God komt "wonen" bij de mensen, is het telkens op dit feest!

Toeval? Alle aanleiding mij dunkt om precies te kijken wat er gebeurt als God onder Zijn volk komt wonen in Zijn Zoon. Jezus heeft Zichzelf immers geduid als "de tempel", waarin God onder de mensen woont. "Breekt deze tempel af en binnen drie dagen zal Ik hem doen herrijzen" (Joh.2:19).

Een reden temeer om nauwkeurig Lucas 2 te lezen. Wat gebeurt er bij de inwijding van deze tempel te Bethlehem? Is het daar ook Loofhuttenfeest?

Ik denk dat we die vraag met een volmondig "ja" kunnen beantwoorden.

Bij het komen van de Messias in Bethlehem vinden we in de beschrijving van Lucas talrijke loofhutten-elementen. Er wordt daar op z'n minst door God zelf een Loofhuttenfeest gevierd, dat een voorproefje is van het grote Loofhuttenfeest aan het eind der tijden.

En de kans is groot dat het op dat moment ook werkelijk in Israël zelf Loofhuttenfeest was. De grote heilsdaden van de Messias Jezus vallen immers steeds op feestdagen? Die feesten zijn immers met het oog op Zijn komst en Zijn daden gecreëerd! En zouden dan Pascha en Pinksteren wel, maar het Loofhuttenfeest niet met het oog op Hem zijn gecreëerd? Is de incarnatie, de vleeswording van de Thora, een geringer wonder dan de redding van de dood door het Lam of dan vuur en Geest die neerdalen op het volk?

Het is Loofhuttenfeest in Lucas 2! God viert daar Loofhuttenfeest. Kijk maar.

Ten eerste: Als de Messias komt wonen (Zijn tent opslaat) onder Zijn volk, dan komt Hij niet in de tempel, niet in het Huis des HEREN. Niet, zo zou je kunnen zeggen, in Zijn gevestigde bestaan. Loofhuttenfeest vier je immers in een hut naast je woning!

Dus zien wij in Lucas 2 een stal, een hut; door het dak heen kun je de hemel zien, zoals bij zo'n hut hoorde. En deze hut bevindt zich naast Jeruzalem, in Bethlehem.

Ten tweede: Hij komt ook niet in het Heilige der heiligen.

Loofhuttenfeest is immers ten diepste een feest bestemd voor alle volkeren der aarde?! Dus wordt de Messias geboren buiten de tempel, midden in het veld, voor iedereen bereikbaar! In plaats van in de tempel, waar de heidenen van grote afstand moeten toekijken.

Alle volken kunnen dit Loofhuttenfeest meemaken. Mattheüs vertelt hoe de magiërs, de volkeren, al kwamen.

Ten derde: Loofhuttenfeest is, hebben we gezien, een feest van veel licht; kandelaren en fakkels verwijzen naar het Licht dat Godzelf voor Israël was en is.

Dus is er licht in Lucas 2. En hoe!

In de velden van Efratha schijnt het licht van de Messias-koning, en schitterender dan de gouden kandelaar in Jeruzalem. Wat heet!

Als het op dat moment ook Loofhuttenfeest in Jeruzalem was, dan verbleekt dat licht er totaal bij. Want hier gaat de hemel open en de heerlijkheid des HEREN, het licht van God zelf, omstraalt de herders.

We denken opnieuw aan het visioen van Zacharia 14, waarin we ook kunnen lezen: "Ten tijde van de avond zal het licht zijn!", als de HERE, mijn God, komt.

Begin van de vervulling van die woorden vinden we in Bethlehems nacht.

Ten vierde: De eerste getuigen van het komen van de Messias zijn herders. Dat wil dus zeggen: mensen van het open veld, mensen van de kudde. Het zijn mensen die nog doen denken aan de aartsvaders, Hebreeërs, pelgrims onderweg naar het Beloofde Land.

En dat was toch waaraan men dacht bij het Loofhuttenfeest? Wij hebben hier geen blijvende stad, maar zijn een volk onderweg, achter de vuurkolom aan, totdat we aankomen in het land van louter licht.

Dus zijn er herders in Lucas 2. Geen priesters. Priesters horen in dit verband net tezeer bij het gevestigde bestaan. De priester is bij Lucas met stomheid geslagen; letterlijk in Lucas 1.

Lucas gaat aan de lichtshow en de commercie van Jeruzalem voorbij.

God gaat daaraan voorbij.

Herders zijn er wel; het volk onderweg. Daaraan worden we herinnerd.

Ten vijfde: Loofhuttenfeest is een feest van vreugde en zang.

Bij de tempelpoort begroet de priester elke pelgrim met een: Gezegend is hij, die daar komt in de naam des HEREN! (Ps. 118; de loofhuttenpsalm)

Dus wordt er gezongen in Lucas 2, en hoe!

Een nieuw lied wordt gezongen door hemelse liturgen ter ere van de Koning die komt.

Ten zesde: In een feestelijke omgang rond het altaar, zingend en zwaaiend met de palmtak, vierde het volk Israël tijdens het Loofhuttenfeest de gemeenschap met God en alle hemelwezens. "God de HERE is ook aan ons verschenen. Verwezenlijkt een feest, met dicht gebladerte, tot aan de hoornen van het altaar" (Ps. 118: 27; naar een vertaling van Gregorius van Nyssa, 4e eeuw van onze jaartelling). In die feestelijke omgang rond

het altaar met zijn vele "hosianna's" verenigde de mens zijn stem met de lofzang der engelmachten rond Gods troon; zo viert deze processie de herwonnen eenheid van heel de schepping.

Op dezelfde wijze zien wij in Bethlehem, bij het komen van de Messias, mensen en engelen samengaan. Hemel en aarde smelten samen in de lof des HEREN en de tent van God is bij de mensen.

"Dit is de dag, die gemaakt heeft de HERE,
laten wij juichen en ons verheugen op deze.
O HERE, hosianna!
O HERE, geef toch heil!
Gezegend de Komende in de Naam des HEREN.
Wij zegenen ulieden vanuit des HEREN huis.
God is de HERE, en Hij verschijnt aan ons;
organiseert een feest met dichtbebladerde twijgen
tot aan de hoornen van het altaar.
Mijn God zijt Gij en U zal ik loven,
mijn God, ik zal U verhogen.
Looft de HERE, want Hij is goed,
want tot in eeuwigheid is Zijn goedertierenheid."
(Ps. 118: 24-29)

Mag dit alles Loofhuttenfeest heten of niet?
God viert Loofhuttenfeest in Bethlehem bij de komst van de Koning.
Voorproefje van het grote Loofhutten waarnaar wij op weg zijn.
Als je zo Lucas 2 hoort dan is het het begin van het einde.
"En zij begonnen feest te vieren".

Elk Kerstfeest dat wij vieren is een gedenken van deze komst en een uitzien naar Zijn tweede komst.

Elk Kerstfeest dat wij vieren zou zo een "klein-Loofhutten" kunnen zijn; een oefening voor de volkomen Kerstvrede en het grote Loofhuttenfeest dat komt en samen met Israël gevierd zal worden.

Tegen de achtergrond van dit Feest horen we de Messias Jezus roepen: "Ik ben het licht der wereld; wie Mij volgt, zal nimmer in de duisternis wandelen, maar hij zal het licht des levens hebben" (Joh.8:12). Zo gaat Hij ons voor: vuurkolom op weg naar een nieuwe wereld, een "wijngaard" waarin de HERE zelf bij Zijn volk zal wonen.

Dán zal het feest, het Messiasfeest, gevierd worden als nooit tevoren. Dan zal heel die "Kerst"wereld van Zacharia verrijzen voor ons oog en wij zullen opgaan naar Jeruzalem om samen met Israël het Loofhuttenfeest vieren. Ja, samen met Hem, die is en die was en die komt.

"Daarnaast zag ik, en zie, een grote schare, die niemand tellen kon, uit alle volk en

stammen en natiën en talen stonden voor de troon en voor het Lam, bekleed met witte gewaden en met palmtakken in hun handen " (Openb. 7:9)

"En ik hoorde een luide stem van de troon zeggen: Zie, de tent van God is bij de mensen en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal bij hen zijn "(Openb. 21:3)

"En een tempel zag ik in haar niet, want de HERE God, de Almachtige, is haar tempel; en het Lam.

En de stad heeft de zon en de maan niet van node, dat die haar beschijnen, want de heerlijkheid Gods verlicht haar, en haar lamp is het Lam. En de volken zullen bij haar licht wandelen." (Openb.21: 22v.)

Zoetermeer, Kerstfeest 1991

SUGGESTIES VOOR BEHANDELING IN EEN GESPREKSKRING

Voor wie dit boekje wil behandelen in een kring volgen hieronder een aantal mogelijke toegangen tot de diverse hoofdstukken.

Overigens kan bij ieder hoofdstuk de vraag aan de orde komen: Wat is het "geweld" dat de auteur signaleert, en in welk opzicht pleit hij voor een "andersom denken" om dit geweld te voorkomen?

Hoofdstuk 1

1. Vindt u het geweld dat hier wordt gesignaleerd niet overdreven? Voelt u zich betrokken als de auteur in de wij-vorm spreekt?
2. Wat heeft Job 19 met Israël te maken?
3. Wat dunkt u van het criterium dat de schrijver wil hanteren voor elke nieuwe tijd?
4. Wat is er in de kring bekend over Elie Wiesel en zijn boeken?

Hoofdstuk 2

1. Wat wordt bedoeld met "huis, waarvan wij ons meester hebben gemaakt"?
2. Wat voor gevolgen heeft het denken van de wortel naar de tak voor uw persoonlijk geloof?
3. Kent u sporen van Joods leven (synagoge, begraafplaats) in uw omgeving? (Informatie verkrijgbaar bij het Joods Historisch Museum te Amsterdam!)

Hoofdstuk 3

1. Wat is de wrange tegenstelling tussen Psalm 117 en de geschiedenis van Israël onder de volkeren?
2. Stelling: de woorden van Genesis 12:3 gelden nog steeds en moeten ook politiek door de volkeren worden vertaald.
3. Wat wordt bedoeld als gezegd wordt dat Jezus de gehele wet heeft "vervuld"? (N.B: vervullen is niet afschaffen of vervangen!)
4. Wat betekent dit hoofdstuk voor "zending onder de Joden"?

Hoofdstuk 4

1. Welke voorbeelden van uitleg van de hier behandelde tekst leven in de kring?
2. Wat moeten we met "de stem van het bloed" van de miljoenen vermoorden?

Zou Europa schuld moeten belijden? En wat zou die schuldbelijdenis concreet (politiek vertaald) mogen kosten?

Hoofdstuk 5

1. Herkent u uitingen van Jodenhaat in onze eigen tijd?
2. Wat kunnen we doen tegen anti-semitisme?
3. Breng Hosea 11: 9 in verband met dit hoofdstuk.
4. Wat betekent de bede "Uw wil geschiede"?
5. Kent u voorbeelden uit het O.T. waar Israël zelf vervalt tot geweld jegens de zwakken? En hoe reageren dan de profeten?

Hoofdstuk 6

1. Hoe beleeft u het ontstaan van de staat Israël, 1948?
2. We zeggen vaak: God is in Christus mens geworden. Had Jezus dan ook gewoon een Hollander of Keniaan kunnen zijn?
3. Wat is het verband tussen Efeze 2 en dit hoofdstuk?

Hoofdstuk 7

1. Wat betekent het als we zeggen: de Kerk is zonder Israël niet volgroeid?
2. Breng het verhaal van Jona in verband met dit hoofdstuk.
3. Weet u een andere titel voor de gelijkenissen in Lucas 15?

Hoofdstuk 8

1. Hoe ziet u de relatie tussen wat God doet en onze eigen verantwoordelijkheid? Denk ook aan het gezegde: De mens wikt, maar God beschikt.
2. Waarom zouden we ons zo weinig verwonderen over dingen die goed zijn of goed gaan?
3. Wat bedoelt de auteur met zijn laatste zin?
4. Waar herkent u de geest van Germanendom in onze cultuur en in ons christelijk geloven, een geest van "onderwerping"?

Hoofdstuk 9

1. Lees samen eerst Mattheüs 6:24-34 voordat u dit hoofdstuk leest. Wat zijn de eerste reacties?
2. Wat wordt bedoeld met "basic trust"?

3. Wat zou dit hoofdstuk kunnen betekenen voor de christelijke identiteit van bijvoorbeeld het onderwijs?

Hoofdstuk 10

1. Stelling: zelfverloochening kan alleen opkomen uit een (groot) zelf-bewustzijn.
2. Waardoor raken mensen geestelijk uitgeput?
3. Hoe komt het dat mensen zo moeilijk geloven dat ze bemind zijn?
4. Lees 1 Koningen 19: 1-9; hoe gaat de HERE pastoraal om met de moedeloze Elia?
5. Wat vindt u van de aandacht in onze samenleving voor de mens die psychisch ziek is?

Hoofdstuk 11

1. Pas het "andersom denken" eens toe op uw eigen positie in maatschappij.
2. Wat zou dit denken voor gevolgen hebben voor de wijze waarop we met elkaar omgaan?
3. Welke mensen vindt u in dit opzicht inspirerend?
4. Wat zou de bijbel bedoelen als zij de man het hoofd van de vrouw noemt? En: is het terecht dat in onze cultuur de man ook het hoofd van zijn gezin heet(te)?

Hoofdstuk 12

1. Hoe komt het dat ons christelijk geloof voortdurend vaste vormen en normen zoekt?
2. Wat vindt u van de uitstraling van de gemeente/kerk in de wereld? Is zij zelf "een nieuwe samenleving"?
3. Hoe moeten we omgaan met verschillen in de kerk? Waarom zouden we elkaar zo vaak veroordelen?
4. Hoe verhoudt "aanvaarding" zich tot "tucht"?

Hoofdstuk 13

1. Wat hebt u zelf voor ervaringen met "vastgehouden worden" en "loslaten", tussen u en uw ouders en/of eigen kinderen?
2. Hoe verstaat u de zin van Bonhoeffer: "tussen ieder van ons staat Christus"?
3. Hoe kunnen we elkaar helpen zonder dat de één de ander van zich afhankelijk maakt?

Hoofdstuk 14

1. Stelling: vergeving is geen recht dat opgeëist mag worden.
2. Wat heeft vergeven met plaatsvervangende te maken? "Vergeven en vergeten" bestaat dat en moet dat?
3. Wat doet u als iemand schuld jegens u heeft, maar niet om vergeving vraagt?
4. Kent u de ervaring dat in de viering van het Heilig Avondmaal de vergeving ook "werkt"?

Hoofdstuk 15

1. In de Romeinse rechtspraak gaat het om wat "recht en billijk" is; wat zou bedoeld worden met "billijk"?
2. Hoe vindt u het om de HERE ook Moeder te noemen?
3. Welke meningsverschillen vecht u uit in uw eigen leven; kunnen die gevechten de toets van de gerechtigheid doorstaan?

Hoofdstuk 16

1. Waarom spreekt de Schrift over de Tien Woorden en wij over de Tien Geboden?
2. Is revolutie geoorloofd? Burgerlijke ongehoorzaamheid?
3. Wat zegt u het "Wilhelmus"?

Hoofdstuk 17

1. Herkent u het gevoel van waardeloosheid bij mensen die "eruit" liggen?
2. Wat vindt u ervan dat zoveel mensen in "hokjes" aan de kant van de maatschappij worden gezet; 65-plussers, WAO-ers, enz. En dat je boven je 45e levensjaar bijna geen (nieuwe) betrekking meer kunt vinden?
3. Hoe kunnen we Mammon gebruiken in de dienst aan de HERE? Konkreet: waar liggen de prioriteiten in onze geldbesteding?

Hoofdstuk 18

1. Hoe beoordeelt u de macht van de wetenschap en "de ratio" in onze maatschappij?
2. Hoe verhoudt zich "helderziendheid" ten opzichte van "geloven"?

3. Vinden wij nog tijd en ruimte om te "luisteren"?
4. Stelling: ik geloof in de HERE God om een beter wetenschapper te kunnen zijn.

Hoofdstuk 19

1. Lees en bespreek de betekenis van Gezang 479 uit het Liedboek voor de Kerken.
2. Bedenk de betekenis van: een kale bergtop en een groen dal, de regenboog, het ritme van de week, de maan en het maanjaar, enz.

Hoofdstuk 20

1. Stelling: Kerstfeest is "klein-Loofhutten".

REGISTER VAN BEHANDELDE BIJBELPLAATSEN

Bijbelplaats		Hoofdstuk	19		1
Genesis			Bijbelplaats		Hoofdstuk
1		8	Psalmen		
12	: 1 - 3	3	31	: 16	8
Exodus			117	: 3	
17	: 8 - 16	5	118	: 24 - 29	20
19	: 3 - 6	16	119	: 105	8
20	: 12	16	Spreuken		
Leviticus			14	: 34	15
10	: 1 - 3	5	Prediker		
Numeri			2	: 24 - 26	9
24	: 9	3	10	: 19	17
Deuteronomium			Jesaja		
6	: 4v.	8	2	: 3	3
32	: 11	8	2	: 4	20
Jozua			32	: 1 - 8	15
6		5	Amos		
7		5	9	: 11	20
Ruth			Zacharia		
1		6	14		20
1 Samuël			Mattheüs		
15		5	1	: 21	4
1 Koningen			6	: 25 - 34	9
3	: 16 - 28	15	6	: 33	15
Job			7	: 2	12
			10	: 29	8
			18	: 21 - 35	14
			22	: 39	10
			25	: 31 - 46	3

26	:	28	4
27			4
28	:	16 - 20	3
Bijbelplaats		Hoofdstuk	
Marcus			
2	:	18 - 28	13
3	:	20, 21	13
3	:	31 - 35	13
Lucas			
2	:	1 - 14	20
10	:	25 - 37	15
12	:	6	8
15			7
16	:	1 - 9	17
Johannes			
1	:	14	20
2	:	19	20
4	:	1 - 42	19
8	:	12	20
11	:	16	6
13	:	1 - 5	10
18	:	37	11
19	:	1 - 3	11
20	:	1 - 18	18
Romeinen			
11	:	18	2
13	:	1 - 7	16
14	:	1 - 12	12

Bijbelplaats		Hoofdstuk	
Galaten			
5	:	1	13
Efeziërs			
2			6
Filippenzen			
2	:	1 - 11	11
Hebreeën			
2	:	10 - 18	15
Jacobus			
2	:	13	15
4	:	12	12
1 Petrus			
2	:	9 - 17	16
1 Johannes			
4	:	19	10
Openbaring aan Johannes			
7	:	9	20
21	:	3	20
21	:	3, 4	5
21	:	22v.	20